

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ
Куды кіснецца мятынік Беларускай эканомікі?
ГУТАРКА З КІРАЎНІКОМ
АНАЛІТЫЧНАГА ЦЭНТРА
"СТРАТЭГІЯ" Леанідам ЗАІКАМ
3 стар.

САЦЫЯЛЬНЫ РАКУРС
ДЗІЦЯЧЫ САД — РАТУНАК
ДЛЯ МАЛАДОЙ СЯМ'І
2—3 стар.

АСОБА Ё ВЯЗМЕЖЖЫ ЧАСУ
Эмілія ПЛЯТЭР —
КАМАНДЗІР ПАЎСТАНЦАЎ
4—5 стар.

ГАСЦЁЎНЯ
Алена ХАРАВЕЦ:
"МУЗЫКА ЖЫВЕ ЎВА МНЕ
І НАРАДЖАЕ ВЕРШЫ"
5 стар.

ШЧАСЦЕ — ГЭТА НЕДАЛЁКА
АД "ВАЛЬСА НАДЗЕІ"
І "ШАЛЁНЫХ БАРХАНАЎ"
УРАЖАННІ АД КОНКУРСУ
"МАДЭЛЬ ГОДА — 2000"
8 стар.

"ЦУД КАХАННЯ"
ЛІРЫЧНЫ ЭЦЮД
8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ё 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

8 сакавіка 2000 года
Цана 70 рублёў

№ 10 (2672)

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі
Выдаецца з 6 красавіка 1955 г.

БЕЛАРУСЫ СВЕТУ!

ПАКЛАНІЦЕСЯ ДРУЦКУ...

● **Мікалай ЛОБАЧ**, кандыдат эканамічных навук, доктар філасофіі Міжнароднай акадэміі інфармацыйных тэхналогій (Масква).

● **Рыгор ЛЯНЬКЕВІЧ**, кандыдат філасофскіх навук (Мінск).

Старажытныя гарады Беларусі — гэта нашы гістарычныя карані, гэта вытокі нашай дзяржаўнасці, культуры і ментальнасці. Як важна гэта ўсведамляць усім нашым суайчыннікам, у першую чаргу на Беларусі, Украіне і ў Расіі. Сімвалічна, што на рубяжы тысячагоддзяў будучы адзначацца юбілей шэрагу гарадоў старажытнай Русі, якія некалі ўваходзілі ў склад Кіеўскай Русі, Вялікага княства Літоўскага і Вялікага княства Маскоўскага: 900-годдзе Барысава, 1000-годдзе Друцка, 1025-годдзе Трубчэўска, 1055-годдзе Корасценя і інш. (Нагадаем, што сталіцы суседніх славянскіх дзяржаў Мінск і Масква адзначылі 930 і 850-годдзе). Летась у старажытным беларускім горадзе Барысаве, які заснаваў друцкі князь Барыс, у сувязі з набліжэннем юбілею

горада адбылася канферэнцыя навукоўцаў і прадстаўнікоў грамадскасці з Беларусі і Расіі на тэму "Старажытныя гарады Беларусі: гісторыя і сучаснасць". Выступаючы на канферэнцыі, у ліку якіх былі і прадстаўнікі Нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Беларусы Расіі", адзначалі, што для таго каб захаваць свае гістарычныя карані, трэба ведаць вытокі і гісторыю роднага краю. Пасля канферэнцыі гэта думка значна пашырылася не толькі ў Расіі і Беларусі, але і на Украіне. Некалькі тыдняў таму створаны сумесны беларуска-расійскі праект па святкаванню юбілеяў старажытных гарадоў, у т. л. 1025-годдзя Трубчэўска (Бранская вобласць). Яшчэ раней створаны шэраг аргкамітэтаў у сувязі з 1000-годдзем Друцка.

(Заканчэнне на 2-й стар.)

СА СВЯТАМ ВЯСНЫ!

БелТА.

Беларуская спявачка Ірына ДАРАФЕЕВА.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

Алесь БАРСКІ (Польшча)

Жанчыны — дочкі Беларусі роднай!
Без вас жылося б сумна нам на свеце.
Кахаць і песціць вас заўсёды модна,
Так, як кахаем сонца, як кахаем вецер!

І усяроўна, дзе вас лёс пакінуў,
У краі родным ці за акіянам.
Не забывайцеся: адна у нас Айчына
І кожны з нас яе падданы.

Віншую вас са святам міжнародным —
І маладых, і пажылых таксама.
Няхай жыве Сусвет прыгожы і

свабодны.

І ў ім жанчыны — нашых сэрцаў Дамы.
Люты 2000 г.

ВІНШУЕМ!

Не ведаю, як для каго, а для мяне жанчыны былі і застаюцца найвышэйшай радасцю, стымулам і апірышчам у жыцці. А таму ад усёй душы віншую ўсіх, з кім мяне доля злучала на няпростай жыццёвай дарозе і, зразумела, чытачак "Голасу Радзімы" з усіх 48 краін свету, а найперш маю слаўную дочку — донью Таню, яе маму, дарагую сястру Клаўдзію, са светлым сакавіцкім святам і ад шчырага сэрца жадаю ўсім болей сонечнага веснавога настрою, поспехаў і шчасця. Ну а далёкай і вабнай "беларусцы свету", нашай неспакойнай "пералётнай птушцы" Іне Снарскай, апрача віншаванняў, пажаданне высокага палёту ў творчасці.

Сваё прысвячэнне шле Іне Снарскай і яе прыхільніца з Чыкага Вера Журавель (Рамук):

Каб была я птушкай,
Каб я крылле мела,
Гэтай жа мінутай
Дамой бы паляцела.

Разам з салавейкам
Мілае старонкі
Спевам бы склікала
Птушак пералётных.

З павагай Яўген ЛЕЦКА.

ПОСПЕХАЎ!

ЛАТВІЯ

У беларускім таварыстве "Уздым" добрая навіна: Таццяна Бучэль паспяхова абараніла магістэрскую працу ў Даўгаўпілскім педагагічным універсітэце. Яе тэма — "Фразеалагізмы з міфалагічнымі кампанентамі ў беларускай і рускай мовах".

Т. Бучэль вядзе беларускі спецкурс у гэтым універсітэце і вучыць дзетак у беларускай нядзельнай школе.

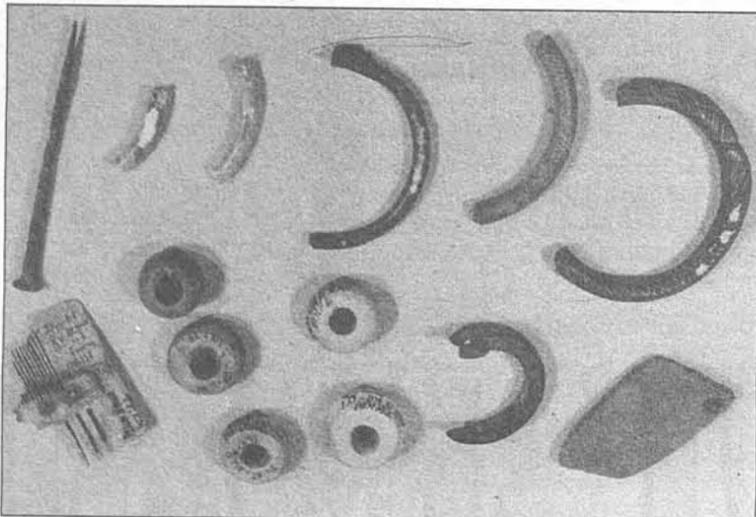
Са званнем магістра філалогіі спадарыню Бучэль шчыра віншавалі сябры "Уздыму", супрацоўнікі Цэнтра беларускай культуры і Генеральнага консульства Беларусі ў Даўгаўпілсе.
Таццяна ЗАХАРЧУК.

УРУЧАНЫ ПРЭМІІ

У Вялікай зале Дома літаратараў адбылася цырымонія ўручэння літаратурных прэмій Саюза беларускіх пісьменнікаў. Лаўрэатамі сталі старэйшы паэт рэспублікі Максім Лужанін, вядомы празаік Леанід Левановіч. Яны адпаведна ўдастоены прэміі імя Аркадзя Куляшова і Івана Мележа. У намінацыі "Дзіцячая літаратура" ўзнагароду атрымаў паэт Авяр'ян Дзеружынскі, а прэмію імя Уладзіміра Калеснікі заслужыў за сваю публіцыстычную творчасць Сяргей Панізнік.

У вялікім кнігазборы Міколы Улашчыка зборнік лірыкі "Зорка Венера", выдадзены ў Мінску ў 1972 годзе, вылучаўся адметнай асаблівасцю. Яго ўпрыгожваў "букет" аўтографу — больш як 40 слаўных беларускіх літаратараў: Р. Барадуліна, М. Аўрамчыка, Е. Лось, У. Караткевіча, Г. Бураўкіна, М. Танка...

БЕЛАРУСЫ СВЕТУ! ПАКЛАНІЦЕСЯ ДРУЦКУ...

Пачатак на 1-й стар.

Гэткія ж камітэты (саветы) з'яўляюцца і на Украіне. На думку некаторых навукоўцаў і грамадскіх дзеячаў, было б мэтазгодна на рубяжы тысячагоддзяў прадстаўнікам грамадскай 3-х славянскіх краін сустрэцца і абмеркаваць, што трэба зрабіць, каб у 3-м тысячагоддзі не зніклі з нашай зямлі і памяці старажытных гарады. Лічым, што гэту сустрэчу можна было б правесці ў верасні гэтага года ў Магілёве, які, як мяркуюць некаторыя даследчыкі, у XII стагоддзі быў пажарнай крэпасцю Друцкага княства. Як вядома, з усіх старажытных гарадоў Беларусі найбольш жорстка лёс напаткаў Друцк, на месцы якога сёння знаходзіцца невялікая вёска.

Аднак кожнаму, хто ведае гісторыю Беларусі, назва Друцк нагадвае вельмі многае. Непрыступным бастыёнам стаяў Друцк у XI—XIII стагоддзях (на думку некаторых гісторыкаў, яго магучыя валы і сцены не змагі ўзяць нават татары), квітнеў горад і ў наступных стагоддзях. Потым у выніку шэрагу войнаў, якія вялі суседнія дзяржавы, Друцк, што знаходзіўся на памежжы Русі Літоўскай і Русі Маскоўскай, быў на працягу некалькіх стагоддзяў спустошаны і разбураны. Верагодна, што найбольш вялікія страты гораду прынеслі войны XVI стагоддзя, у тым ліку паход крымскага хана Махмет Гірэя, які

“в Друцку многа зла сотворил” (1506). Заходнееўрапейскі дыпламат І. Корб, які ў канцы XVII стагоддзя наведаў Друцк, адзначаў: “Кажуць, што ў мінулым стагоддзі гэты горад меў 7 міль у акружнасці і славіўся знакамітымі храмамі, але ў час жорсткай вайны... зведаў такое спусташэнне, што да яго можна аднесці словы пазта, які плача над руінамі Трой: дзе стаяў Пергам — там цяпер калоссе”.

Паступова пра старажытны горад і яго славу сталі забываць. Відавочна, што прычынай гэтай з'явы былі і некаторыя палітычныя абставіны, асабліва саветскага часу, калі гісторыя шэрагу гарадоў Беларусі, нават такіх, як Полацк, замоўчвалася. Між тым, Друцк з'яўляецца амаль адзіным старажытным горадам Беларусі, які з пэўнай падставай можна назваць класічным археалагічным помнікам. Тут выяўлены ўсе часткі горада ранняга сярэднявечча: дзядзінец, вакольны горад, пасады і курганны могільнік. Паводле новых археалагічных даследаванняў, праведзеных у мінулым годзе В. Ляўко, супрацоўніцай Інстытута гісторыі НАН Беларусі, і шэраг прадметаў, выяўленых на тэрыторыі навакольнага горада, датуюцца X стагоддзем, а некаторыя матэрыялы з дзядзінца (гарадзішча) — V стагоддзем. Археалагічныя раскопкі і старыя летапісы даюць магчымасць зазірнуць у гісторыю аднаго з самых старажытных гарадоў Беларусі. Пэўны час Друцк моцна сапернічаў з Мінскам, а друцкія князі ваявалі з мінскімі, адстойвалі свае правы на велікакняжацкі стол у Полацку. Там жа на дзядзінцы жылі баяры і княжацкія дружыннікі, усю краіну гарадзішча займалі слугі князёў і рамеснікі. Значная частка апошніх жыла ў вакольным горадзе, а гарадская бедната — на неўмацаваным пасадзе.

Як ужо падкрэслівалася, Друцк меў вялікае значэнне ў ваеннай гісторыі ўсходніх славян. Аб гэтым жа сведчаць і шмат рэчаў ваеннага ўжытку, якія знойдзены пры раскопках старажытнага горада.

Аб культурных, эстэтычных патрэбах жыхароў старажытнага горада сведчаць шматлікія жаночыя ўпрыгажэнні: бранзалеты, шпількі, пярсцёнкі, так званыя пісалы, шахматныя фігуры, зашчэпкі ад кніг (магчыма, і ад рукапісаў).

НА ЗДЫМКУ: прадметы побыту і ўпрыгажэнні жыхароў старажытнага Друцка.

Фота В. ХАРЧАНКІ.

(Заканчэнне будзе).

САЦЫЯЛЬНЫ РАКУРС

ТАМАРА КАРАСЦЯЛЁВА: ДЗІЦЯЧЫ САД — РАТУНАК ДЛЯ МАЛАДОЙ СЯМ'І

— Дашкольныя ўстановы на Беларусі працуюць па нацыянальнай праграме “Пралеска”, якая накіравана на развіццё асобы дзіцяці з улікам індывідуальных і ўзроставых асаблівасцей. Калі параўнаць плату за сад, якую ўносяць бацькі, то яна на Беларусі ў некалькі разоў меншая, чым у суседніх краінах, напрыклад, у Расіі ці Украіне.

— А якія суадносіны платы за дзіцям'і і дзяржавы?

— Бацькі плацяць дзесятую частку ад рэальнага кошту харчавання дзіцяці ў дашкольнай установе (за снежань 1999 года яна склала 1 мільён 500 тысяч рублёў, 1,7 долара ЗША). Дзеці не павінны адчуваць на сабе праблем дарослых.

— Наколькі ў дзіцячых садах улічваецца нацыянальны аспект?

— Па-першае, сад для дзіцяці выбіраюць бацькі (і мову, на якой там навучаюць). Па-другое, колькасць беларускамоўных садоў напрамую залежыць ад колькасці такіх школ. Калі бацькі мяркуюць вучыць сваё дзіця на беларускай мове, іх, зразумела, зацікавіць і пэўны сад. У лічбах сітуацыя выглядае так: 41,6 працэнта дзіцячых устаноў вядуць навучанне на беларускай мове, 8,6 працэнта — на рускай і беларускай мовах, астатнія — на рускай мове.

— Як вы ацэньваеце матэрыяльную базу беларускіх дзіцячых садоў?

— У нас створаны мэтавы збор, куды на ўтрыманне садоў адлічваюць сродкі ўсе прадпрыемствы, організа-

Запытайцеся ў беларускіх жанчын, што яны думаюць пра дзіцячы сад. І любая маці адкажа, што ў цяперашніх умовах без яго паслуг не абыходзіцца. Працаваць жанчыне трэба абавязкова: на адну зарплату мужа не пражывеш. Дазвольце сабе наліць няню ці аддаць у прыватны сад могуць адзінкі. А ў звычайным дзяржаўным садзіку, што б пра яго ні казалі, цёпла, чыста. Там займаюцца з дзецьмі — яны танцуюць, спяваюць, малююць.

Вось і атрымаецеца статыстыка. На Беларусі дзіцячыя сады наведваюць 71,3 працэнта дзіцяці дашкольнага ўзросту. Гэта самы высокі паказчык за шмат гадоў. Для параўнання нагадаем, што ў Расіі ён складае 51 працэнт, на Украіне — каля 40, у Казахстане — 16 працэнтаў.

Пра асаблівасці дзяржаўных дашкольных устаноў Беларусі наш карэспандэнт Алена СПАСЮК гутарыць з кіраўніком упраўлення дашкольнага выхавання Міністэрства адукацыі Тамарай КАРАСЦЯЛЁВАЙ.

цыі незалежна ад форм уласнасці. Менавіта адтуль павінны выдзяляцца грошы на цацкі, мэблю, спартыўны інвентар. У выніку ва ўсіх ёсць спартыўныя, музычныя залы, у некаторых — басейны, камп'ютэрныя класы. Многае залежыць ад узаемадзеяння бацькоў, мясцовых кіраўнікоў і выхавальнікаў. У Мінску ёсць дзіцячыя ўстановы, дзе шмат розных гурткоў, секцый, студый. Напрыклад, у садзіку № 562 выкладаюць дзве замежныя мовы, рытміку, харэаграфію. Там ёсць камп'ютэры, на якіх займаюцца дзеці з пэўнай платой. Такая ж сістэма наведвання фізіяпрацэдур, басейна. І такіх садоў шмат. У арганізатару дашкольнага выхавання ў выканках ёсць банк даных пра патрэбы бацькоў і магчымасці садзікаў.

— З якога ўзросту дзеці наведваюць дашкольныя ўстановы?

— Ёсць палажэнне, па якому ў яслі належыць прымаць дзіцей з двух месяцаў. Большасць жа дзіцяці прыходзіць у яслі ў 1,5 года, у сад — з трох. Існуюць і рознаўзроставыя групы, дзе колькасць дзіцяці — 12 чалавек, і камплектуюцца яны ў асноўным па сямейнаму прынцыпу (браты, сёстры, малодшыя, старэйшыя).

— Ці шмат дзіцяці да года аддаюць у яслі?

— Не шмат, але ёсць сем'і, якія не могуць дазволіць сабе, каб маці даглядала дзіця дома да трох гадоў (на працягу гэтага тэрміну жанчына атрымлівае матэрыяльную дапамогу, захоўваецца яе працоўнае месца). Сёння існуюць альтэрнатыўныя

ЗАЎТРА ПАЧЫНАЕЦА СЁННЯ

Адной з 18 аздараўленчых устаноў Брэскай вобласці з'яўляецца рэспубліканскі санаторый першай катэгорыі “Буг”, які знаходзіцца ў сасновым бары на беразе ракі Мухавец у Жабінкаўскім раёне. У кожны заезд на 24 дні тут папраўляюць здароўе 580 чалавек. Звычайна сярод іх бывае сотні паўтары дзіцяці з раёнаў чарнобыльскай зоны.

НА ЗДЫМКУ: на прагульцы.

Фота Рамана КАБЯКА.

У СКАРЫНАЎСКІМ ЦЭНТРЫ

ПРАГРАМА «ХРЫСЦІЯНСТВУ — 2000»

У Нацыянальным навукова-асветным цэнтры імя Ф. Скарыны адбыўся ўстаноўчы сход Міжнароднага камітэта па рэалізацыі Праграмы “Хрысціянству — 2000”. У яго склад увайшло каля 60 сяброў: вядомых вучоных — даследчыкаў хрысціянства, у тым ліку замежных, выдаўцоў, асветнікаў, святароў. Прадстаўлены амаль усе навуковыя асяродкі, якія тэарэтычна ці практычна маюць адносіны да распрацоўкі гэтай тэматыкі. Старшынямі Міжнароднага камітэта абраны акадэмік Радзім Гарэцкі, прафесар Анатоль Грыцкевіч і дырэктар цэнтра, загадчык аддзела праблем хрысціянства і нацыянальнага развіцця Любоў Уладзікоўская-Каналыянік.

На сходзе падкрэслівалася выключная актуальнасць узнятай праблематыкі, неабходнасць глыбокага асэнсавання феномена хрысціянства, разумення яго шматбаковай гістарычнай і перспектыўнай ролі на Беларусі. Звярталася ўвага на тое, што існуе шмат нявырашаных тэарэтычных, светапоглядных пытанняў. Разам з тым трэба падсумаваць зробленае ў гэтым кірунку і ў далейшай працы паспрабаваць пераадолець супрацьстаўленне навукі і рэлігіі.

Ініцыятарам распрацоўкі праграмы выступіў Скарынаўскі цэнтр. Праграма “Хрысціянству — 2000” створана ў межах рэалізацыі

канцэпцыі развіцця цэнтра, дапаўняе дзяржаўны “План мерапрыемстваў па падрыхтоўцы да сустрэчы трыццаці тысячагоддзя і святкавання 2000-годдзя хрысціянства ў Рэспубліцы Беларусь”.

Мэта праграмы — духоўнае, культурнае, інтэлектуальнае развіццё беларускага народа.

Праграма “Хрысціянству — 2000” на першым этапе ўключае ў сябе чатыры праекты:

“ВЫДАВЕЦКАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ”

Прадугледжвае аналіз выдадзенай у Беларусі літаратуры, падрыхтоўку да выдання і выданне кніг у серыях:

“ХРЫСЦІЯНСТВА — НАЦЫЯ — КУЛЬТУРА” (навукова-фундаментальныя калектыўныя і аўтарскія маннаграфіі);

“БЕЛАРУСКІЯ ХРЫСЦІЯНСКІЯ ДЗЕЯЧЫ” (асветніцкая серыя, куды будзе ўключана і выданне “Вянок беларускага святым”);

“ХРЫСЦІЯНСКАЯ ЛІТАРАТУРА” (пераклад невядомых у Беларусі тэалагічных прац, напісанне і выданне арыгінальных);

— “НАВУКОВА-ДАСЛЕДЧАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ”

Мае на ўвазе арганізацыю даследаванняў і даследаванне праблем:

— сутнасць хрысціянскага светапогляду,

— вызначэнне культурнай іерархіі духоўных з'яў,

— актуалізацыя духоўнага пачатку ў свецкай культуры і адукацыі,

— гісторыя хрысціянства на Беларусі,

— роля хрысціянства ў развіцці беларускай культуры,

— спецыфіка ўзаемадзеяння праваслаўнага і каталіцкага менталітэта на Беларусі,

— перспектыва экуменічнага руху на Беларусі,

— дынаміка сучасных этнаканфесійных працэсаў на Беларусі і іншыя.

— “АСВЕТНІЦКАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ”

Уключае ў сябе “круглыя сталы”,

семінары, канферэнцыі, кангрэсы,

выступленні ў СМІ, на радыё і тэлебачанні і г. д.

— “КААРДЫНАЦЫЙНАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ”

Мае на ўвазе каардынацыю дзейнасці адпаведных навукова-выдавецкіх асяродкаў, збіранне і сістэматызацыю інфармацыі (навуковай, асветнай, выдавецка-бібліяграфічнай) па хрысціянстве на базе Скарынаўскага цэнтра.

Праграма адкрыта для ўдзелу.

Прапановы і адпаведную інфармацыю просім дасылаць у Нацыянальны навукова-асветны цэнтр імя Ф. Скарыны, у аддзел праблем хрысціянства і нацыянальнага развіцця (220050, Мінск, Рэвалюцыйная, 15, Скарынаўскі цэнтр, тэл.-факс 220-93-50), старшыні Міжнароднага камітэта.

РАЗЛІКОВЫЯ РАХУНКІ ПРАВАСЛАўНАЙ ЦАРКВЫ НАРАДЖЭННЯ ПРАСВЯТОЙ БАГАРОДЗІЦЫ ВЁСКИ ДРУЦК

Беларускія рублі
 ААА “Белпрамбудбанк”, Талачынскае аддзяленне
 № 3015000820014
 МФО 150801327 УНН 300601981 ОКПО 29090644

Расійскія рублі
 ААА “Белпрамбудбанк”, Талачынскае аддзяленне
 № 3015000820014/858
 МФО 150801327 УНН 300601981 ОКПО 29090644

Валютны рахунак
 ААА “Белпрамбудбанк”, Талачынскае аддзяленне
 № 3015000820014/001
 МФО 150801327 УНН 300601981 ОКПО 29090644

Указаць у плацёжным даручэнні: “Ахвяраванне на будаўніцтва храма ў вёсцы Друцк”.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ

КУДЫ ХІСНЕЦЦА МАЯТНІК БЕЛАРУСКАЙ ЭКАНОМІКІ?

варыянты — можна аддаваць малага ў яслі як на ўвесь дзень, так і на некалькі гадзін.

— Якія садзікі выклікаюць асобую цікавасць бацькоў?

— Мы сутыкнуліся з новай з'явай — канкурэнцыяй сярод дашкольных устаноў. Сёння бацькі — спажывальцы і заказчыкі паслуг сада. Цяпер яны цікавяцца не толькі матэрыяльнай базай (басейн, камп'ютэрныя класы, выяўленчыя студыі), але і тым, наколькі кваліфікаваны ў ім выхавальнікі, па якіх праграмах яны працуюць. Сёння маці не вядзе сына ў бліжэйшы садзік, а шукае месца, дзе, на яе погляд, пачуе прыемная атмасфера і дзе ўсебакова развіваюць дзіця. Большасць выхавальнікаў у сада маюць сярэдняю спецыяльную ці вышэйшую педагагічную адукацыю, вялікі вопыт работы.

— Традыцыйна большай папулярнасцю сярод бацькоў і выхавальнікаў карыстаюцца дашкольныя ўстановы ведамаснай падпарадкаванасці. Тым не менш перыядычна ўзнікае пагроза пераводу ўсіх дзіцячых устаноў пад кіраўніцтва выканкамаў.

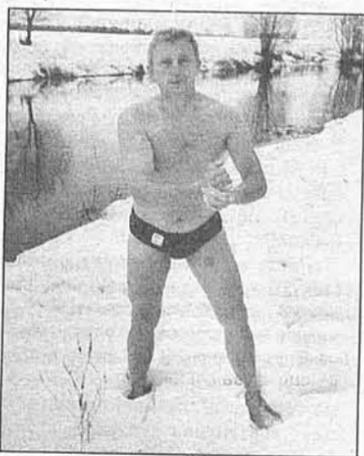
— Сапраўды, гэтая тэма не губляе актуальнасці. У 90-х гадах буйныя прадпрыемствы збіраліся закрываць свае дзіцячыя сады, бальніцы, дамы адпачынку, бо апошнія вымагалі шмат сродкаў на ўтрыманне. Але ў 1992 годзе Вярхоўным Саветам была прынята пастанова, згодна з якой забаронена перапрафіліраваць сетку дашкольных устаноў, а таксама быў створаны пазабюджэты фонд на падтрымку дзейнасці ведамасных дашкольных устаноў. Спадзяюся, яны будуць развівацца далей. Мінскі трактарны завод, напрыклад, утрымлівае 24 дзіцячыя сады. Дзяржава стараецца зрабіць усё, каб захаваць дзіцячыя ўстановы і па магчымасці іх развіваць.

СИТУАЦЫЯ

СІЛІВОНЧЫК ПАЎСТАЎ ПЕРАД СУДОМ. Пракуратура Гомельскай вобласці завяршыла следства па справе расійскага прадпрыемальніка Анатоля Сілівончыка. Судовую справу разглядае Светлагорскі раённы суд. Сілівончыку прад'яўлена абвінавачанне адразу па чатырох артыкулах Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь. Урадзец Беларусі, аб вызваленні якога прасіў гомельскую пракуратуру нават кіраўнік фракцыі ЛДПР у расійскай Дзяржаўнай думе, абвінавачваецца ў арганізацыі масавых беспарадкаў, супраціўленні работнікам міліцыі, хуліганстве і незаконным пазбаўленні волі грамадзян.

У канцы чэрвеня Анатоль Сілівончык разам з групай выхаванцаў ваенізаваў школы выжывання "Беркут" прыбыў з Сургута ў сваю родную вёску Нікалаеўка Светлагорскага раёна. Тут узброеныя "беркутаўцы" правялі гульню "Зарніца". Дзеянні былі так набліжаны да баявых, што налётчыкі "паланілі" старшыню класа, "узлілі" сельсавет, блакіравалі дарогі, прымянілі сілу, вывелі з дамоў мясцовых жыхароў і сганялі іх у загадзя вызначанае месца. Асабліва абразіла людзей абходжанне з імі — як з палоннымі.

РАБІ, ЯК Я

Кожную раніцу загартоўваецца старшыня Іўеўскага райвыканкама Мікалай ДУНІЧ.

БелТА.

— Леанід Фёдаравіч, з чым падышла эканоміка Беларусі да новага тысячагоддзя?

— Калі вы маеце на ўвазе філасофію пытання, то я вызначыў бы сутнасць яе наступным чынам: з наборам старых, традыцыйных для Беларусі эканамічных праблем, абцяжараных элементамі новых і не ўспрынятых сусветнай практыкай. З моманту набывання незалежнасці і суверэнітэту Беларусь шукала свой шлях да "эканамічнага цуду" ў выглядзе сацыяльна арыентаванай рынкавай эканомікі. Мадэль не новая. Але нам перш за ўсё трэба авалодаць традыцыйнымі рынкавымі каштоўнасцямі. На працягу апошніх 4 год беларускія палітэймеры раз за разам апрабавалі варыянты кейсіянскай эканамічнай палітыкі, што яўна не ўпісвалася ў асноўныя ўяўленні аб трансфармацыйных зменах, якія дамінавалі ў краінах Усходняй Еўропы. З другога боку, самі рэалізатары не змаглі якасна выкарыстаць кейсіянскія ідэі. Адной з асноўных мэт стаў эканамічны рост; стымулюемы масавымі крэдытнымі эмсіямі ў будаўніцтва і сельскую гаспадарку. Фармальным прырытэтам называўся і экспарт. Больш таго, урад выбраў варыянт імпартазамышчэння, а не стымуляванне экспарту як асноватворнага прырытэту. Пастаяннае штогадовае двухразовае павелічэнне грашовай масы прывяло да "раскручвання" інфляцыйнай спіралі і зніжэння пакупной здольнасці беларускага рубля. Усе спробы рэгуляваць абменны курс нацыянальнай валюты прывялі ў выніку да значнага разрыву паміж афіцыйным і рынкавым курсамі. Амаль усе экспертна-імпортныя аперацыі сталі больш цяжкімі і рызыкоўнымі. Пачалася "масавая бегства" ад беларускага рубля, які так і не стаў агульным сродкам зберажэння — у рэальным сектары, хатняй гаспадарцы, дзяржаве. Траекторыя беларускай эканомікі, якая заахвочвалася таннымі грашыма (што прыносілі ў 1997—1998 гадах значныя палітычныя і эканамічныя дывідэнды), зараз мае шансы імкліва падаць уніз да адзнакі 91-га года. Самая агульная ацэнка становішча гаворыць пра тое, што мінулы 1999 год стаў "сігнальным" для нашых палітэймераў, якія да гэтай пары не могуць зрабіць рашучых крокаў на шляху інстытуцыйнай мадэрнізацыі краіны. Зразумела, што ва ўмовах беларускай рэаліі гэта становіцца задачай доўгачасовай палітыкі, арыентаванай на наступнае стагоддзе.

— Вы казалі — "сігнальны", значыць, які папярэджвае, кантрольны, зья-

НА ПЫТАННІ ЖУРНАЛІСТА УЛАДЗІМІРА ДЗЕШКАЎЦА АДКАЗВАЕ Леанід ЗАЙКА — ПРЭЗІДЭНТ АНАЛІТЫЧНАГА ЦЭНТРА "СТРАТЭГІЯ", ЧЛЕН ЭКСПЕРТНАГА САВЕТА ўРАДА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

заны з вынікамі мінулага эканамічнага года?

— Непасрэдна. Па традыцыі, шматлікія беларускія праблемы тлумачацца расійскімі прычынамі, асабліва фатальнымі вынікамі жніўня 1998. Але пры ўсіх "тлумачальных падыходах" да знешніх фактараў у беларускай эканоміцы ёсць свая ўнутраная супярэчнасць, што выцякае з макразканамічнай палітыкі.

Самы моцны станоўчы аргумент для ўрада і тых, хто адказвае за эканамічную палітыку, рост аб'ёмаў прамысловай вытворчасці. Так, ёсць амаль што 10-працэнтны прырост, але не трэба забываць, што адначасова на 4—5 працэнтаў у параўнанні з мінулым знізіліся інвестыцыйныя ўкладанні ў эканоміку. Негатыўны эффект прысутнічае і ў нарочытым запасаў прамысловай вытворчасці. У выніку ўзрастаюць неплацяжы, узнікае запавычанасць па зароботнай плаце і іншых выплатах.

Не выпадкова паказчыкі 1999 года прымусілі шматлікіх урадавых чыноўнікаў змяніць погляды на прырытэты далейшага развіцця краіны. У прыватнасці, усё больш перавагі надаецца экспарту. Аднак у існуючым прагнозе тэмпы яго росту складаюць усяго 101—102 працэнты, што яўна недастаткова для здзяйснення новай экспертнай стратэгіі.

І, нарэшце, інфляцыя, якая ў беларускай практыцы не мае тэндэнцыі да зніжэння. Менавіта яна стала асноўным злом рэальнай эканамічнай палітыкі. Практычна рэспубліка жыве ва ўмовах пастаяннай інфляцыі, і, як вынік, нягэўнасці асноўных эканамічных арыенціраў.

Інакш кажучы, нашы беды — у мяккай грашовай палітыцы. Для параўнання: праводзімая манетарная палітыка расійскага Цэнтрабанка на парадак вышэйшая за нашу грашовую. Пасля дэвальвацыі расійскага рубля сітуацыя ў эканоміцы Расіі стала паляпшацца. Практыка паказала, што дэвальвацыя не ідэнтычная інфляцыі. Летась у Расіі доллар вырас у 4 разы, а цэны павысіліся ўсяго толькі на 120 працэнтаў. Адылася канструктыўная макразканамічная карэкцыроўка. За 9 месяцаў расіяне выплацілі 10 мільярдаў долараў замежных запавычанасцяў, у 2—2,5 раза скараціліся неплацяжы, перавыкананы заданні па збору падаткаў. У нас жа ўсё інакш. Інфляцыя "з'ядае" усё. Дасягнуць стабілізацыі альбо росту даходаў становіцца проста немагчыма. Канешне, можна павышаць мінімальны заробак, але гэта зноў прывядзе да заганага кола эканамічнай палітыкі, якую можна назваць "беларускай пасткай".

— У гэтай сувязі, Леанід Фёдаравіч, хацелася б ведаць, што чакае беларускую эканоміку ў 2000 годзе? Што робіцца з боку ўрада і Нацыянальнага банка, каб чарговы раз не трапіць у гэтую самую "пастку"?

— Урадавы варыянт намечанай да выканання эканамічнай палітыкі зафіксаваны ў "Асноўных мэтах і прырытэтах сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь у 2000 годзе". Па зместу ён адпавядае асноўнай

канцэптуальнай ідэі палітыкі 1999 года. Пераважаюць устаноўкі на зніжэнне інфляцыі, стымуляванне рэальнага сектара, стабілізацыю сацыяльнай сферы, забеспячэнне інвестыцыйнай актыўнасці. Аднак нават гэтыя накірункі актыўнасці сацыяльна-эканамічнай палітыкі супярэчлівыя.

Па-першае, урад і Нацыянальны банк вызначылі ў якасці прырытэтных мэты стрымлівання інфляцыі. Менавіта стрымліванне, а не барацьбу з гэтай эканамічнай хваробай. Ды ці пойдзе кіраўніцтва краіны на сапраўднае абмежаванне эмсіійнай палітыкі? Сумненні цалкам слушныя. Заяўленае стрымліванне інфляцыі павінна прывесці, па афіцыйнаму прагнозу, да яе ўзроўню ў 2000 годзе ў межах 160—180 працэнтаў гадавага паказчыка, альбо 4—5 працэнтаў у месяц. Уласна кажучы, так прагназавалася і ў мінулым годзе. Што адбылося, мы добра ведаем.

Ці яшчэ: па прагнозу, рэальны рост спажывання хатніх гаспадарак павінен скласці 101 працэнт. Гэта азначае, што такую колькасць тавараў мы купім у адносінах да існуючага спажывання. Між тым рост намінальнай заробкаў, у параўнанні з іх цяперашняй велічыняй, намячаецца ў 2,4 раза. Зноў супярэчлівае ў планах урада: рублёў нам выдадуць у 2,5 раза больш (натуральна, перад гэтым іх надрукуюць), а купіць на іх можна будзе ўсяго на 1 працэнт больш. Нават калі не мець уяўлення аб метадыцы разліку індэкса цэн, няцяжка зразумець, што на атрыманні грошы можна набыць прыкладна тую ж колькасць тавараў і паслуг, што і ў 1999 годзе.

— Нейкая "двайная бухгалтэрыя" атрымліваецца?

— Калі не трайна. Па прагнозу, курс беларускага рубля 1999 года павінен быў скласці 320 тысяч рублёў за 1 доллар, а да 01.07.2000 года ён будзе роўны 800 тысячам неадзначаным. Жданне пахвальнае, але ўжо ў снежні 1999-га рэальны рынкавы курс перавышаў 700 тысяч BYB/USD, а ў асобныя дні студзеня дасягаў 900 дэнамінаваных рублёў (безнаўным гандлявалі па 1 тысячы і больш за доллар). Сітуацыя 1998 года паўтараецца адзін да аднаго.

— Такім чынам, мы зноў у "пастцы"?

— Так, наш урад нібыта дакладна аднавіў матрыцу цяперашніх паказчыкаў асноўных аграгатных велічынь. Гэта азначае, што ВУП павялічыцца на 1—2 працэнты (не трэба спакушаць сябе), узровень рэальных грашовых даходаў складзе 101—102 працэнты, інвестыцый — 100,5—101,5 працэнта.

Прамысловасць больш дынамічная — яна павінна забяспечыць 2—3 працэнты прыросту за год. Сельская гаспадарка (не могуць быць два гады запар абсалютна няўдалымі) павялічыць прагнозна свае паказчыкі на 5—6 працэнтаў. З улікам сённяшняга 10-працэнтнага спаду яна нават не вернецца на

параметры 1998 года. Нічога не зробіш, сітуацыя ў аграрнай сферы не на карысць аптымістычнага прагнозу.

— Атрымліваецца, мы самі сябе "замарожваем"?

— Каб не сталяць шматлікімі лічбамі і данымі статыстыкі, падкрэслім самае істотнае ў эканамічным становішчы бягучага года: ён будзе не горшы за год мінулы, але і не лепшы.

— Леанід Фёдаравіч, некалькі разважанняў пра бюджэт і манетарную палітыку ў 2000 годзе.

— Па аптымістычнаму варыянту прагнозу ўзроўню інфляцыі 160—180 працэнтаў, праблем з напавеннем бюджэту быць не павінна. За кошт інфляцыі ён будзе намінальна расці. Так адбываецца ва ўсіх краінах. Хочаце мець збалансаваны бюджэт і атрымаць яго прафіцыт, стымулюйце інфляцыю на ўзроўні 70 працэнтаў і вышэй. Менавіта так і атрымалася летась.

Прыкладна такая бюджэтная палітыка чакаецца ў 2000 годзе. Інфляцыйныя грошы здольныя прывесці да напавення бюджэту, што фармальна будзе адбывацца. Рэальнае становішча спраў з даходамі бюджэтнага сектара, фінансаваннем праграм і сацыяльнымі трансфертамі прывядуць да звыклай для нас гонкі па спіралі: цэны — індэксация даходаў — выдаткі — цэны. Да звычайных праблем бюджэту дабавіцца яшчэ адна — першачарговае фінансаванне вытворчасцей, заснаваных на высокіх тэхналогіях, а таксама рэальнага сектара эканомікі. Ну што ж, дзяржаўныя інвестыцыі пры наяўнасці дамінуючай дзяржаўнай уласнасці — справа звычайная для беларускай практыкі гаспадарання.

Канешне, абраны варыянт эканамічнай палітыкі ў будучым годзе трэба лічыць намінальным. Беларуска эканоміка мае свае асаблівасці і часта рэагуе на дзеянні палітыкаў больш рацыянальна, чым гэта ўяўляе сабе ўрад або кіраўніцтва Нацыянальнага банка. Праблема яшчэ і ў тым, што ў бягучым годзе парламенцкія выбары, а праз год — прэзідэнцкія. Можна зрабіць шэраг памылак і прапусціць ва ўладу вельмі многа канкурэнтаў. Палітычная сітуацыя далёка не ў апошняю чаргу вызначае беларускую эканамічную палітыку.

Такім чынам, беларуская эканоміка прайшла пэўны этап у сваім развіцці. Наступны можа прыйсці і хутка, і не зусім хутка. Але ў адным можна быць сёння ўпэўненым: змены ў новым стагоддзі абавязкова будуць. Аднак не праз тыдзень. Гэта і ёсць самы дакладны прагноз.

— Дзякуй, Леанід Фёдаравіч, за інтэр'ю.

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ

МАМА І БАБА ОЛЯ

Як умее маці любіць дзіця! Прачынацца толкі ад аднаго яго шораху, заўважаць самую маляна змены з першага позірку, адчуваць яго боль на адлегласці! Але тых малых, якіх я ўбачыла ў дзіцячым доме на вуліцы Рафіева ў Мінску, так ніколі не любілі. Яны былі пакінуты і таму цягнуліся да любога цяпла...

Зарабіла маці працадні. Агуркі, бульба, капуста — свае. Так і перажылі галодныя пасляваенныя гады. Бывала, апошняя жмення мукі дзяліліся з суседзямі, і таму дзеці раслі добрымі, сумленнымі, помнілі мацерыны словы аб тым, што "дабрыйна не ржаве".

— Як завучу цябе, сыночак? — спыталася Вольга Арсенаўна, узяшы малаго на рукі. — Воўчык, — пралептаў ён. Потым доўга, уважліва ўглядаўся ў яе вочы, якія гарэлі спачуваннем і любоўю, і, раптам даверліва абняўшы за шыю, прашаптаў: — Ты — мая мама!

Калі дзверы расчыніліся і я ўбачыла сімпатычнага малыша, які крыху кульгаў, а побач з ім пакынуто жанчыну, то чамусьці падумала: бабуля прыйшла наведваць унука, не інакш. Двое былі так захоплены адзін адным, што нічога навокал не заўважалі. Хлопчык звонкім голасам стаў хутка нешта расказаць, а калі скончыў, раптам спытаўся: — Я ўсё правільна зрабіў, мама?

Пасля заканчэння школы Вольга паступіла ў Гродзенскі сельскагаспадарчы інстытут на заатэхнічны факультэт. Замуж выйшла на апошнім курсе за свайго ж аднаўскаўца. Нарадзіла аднаго за другім трох сыноў. Толькі не заладзілася ў іх сямейнае жыццё. Так што даялося ёй самой дзяцей паднімаць.

З работай, лічыць Вольга Арсенаўна, ёй пашанцавала. Усюды, дзе прыйшлося працаваць, — у саўгасе "Хойніцкі", Горацкай сельскагаспадарчай акадэміі, саўгасе "Ждановіцкі", Міністэрстве мяса-малочнай прамысловасці, — яе цанілі і паважалі. Таму што ў любую справу, армію адслужылі, ажаніліся, самёра ўнукаў ёй падарылі. Жыць бы ды радавацца. Але, відавочна, не ўсе яшчэ старыя разлікі з ёю лёс звёў. Спачатку сама захварэла, цяжкі пераходзіла пераперса. Потым маці пахавала. Але бяда, як гавораць, не ходзіць адна... Раптоўна ад недарэчнага выпадку аказаў памёр малышы Валодзечка — яе любічым, крывінкам. Месяц пасля пахавання пралажала "у адлюччэнні". Навокал быццам смяротнае поле ўзніка. Слёз ужо не было — вочы як выпаленае пустыня. Ночы напярэці не спала. Што ні ўспомніць — усюды ён, сыночак.

— Я ўсімніхулася і прамовіла: — Канешне, мой сыночак! Пацавалаўшы на развітанне хлопчыка, жанчына накіравалася наўсцяж вуліцы. Я не ўтрымалася, пайшла за ёю. Калі мы парайліся, адражамендавалася, папрасіла расказаць, кім на самай справе ёй даводзіцца малых, што прыцягнуў маю ўвагу.

Сыны выраслі слаўныя, дружныя. Прафэзхвучыліцца скончылі, армію адслужылі, ажаніліся, самёра ўнукаў ёй падарылі. Жыць бы ды радавацца. Але, відавочна, не ўсе яшчэ старыя разлікі з ёю лёс звёў. Спачатку сама захварэла, цяжкі пераходзіла пераперса. Потым маці пахавала. Але бяда, як гавораць, не ходзіць адна... Раптоўна ад недарэчнага выпадку аказаў памёр малышы Валодзечка — яе любічым, крывінкам. Месяц пасля пахавання пралажала "у адлюччэнні". Навокал быццам смяротнае поле ўзніка. Слёз ужо не было — вочы як выпаленае пустыня. Ночы напярэці не спала. Што ні ўспомніць — усюды ён, сыночак.

30 чэрвеня — у дзень яго нараджэння — Воўчыка хрысцілі. Так Вольга Арсенаўна стала яго духоўнай маці. Але ў доме дзіцяці існуе свая ўзроставага градацыя. Калі хлопчык падрос, яго перавезлі ў дзіцячы дом на вуліцы Рафіева.

— Маё імя — Вольга Лобан, — назвала яна. — Некалі гадоў назад я працавала ў адным з мінскіх дамоў дзіцяці памочнікам выхавальніцы. Хлопчык, з якім вы мяне толкі што бачылі, — Вовачка Лазарчук, мой хроснік. Тым, што жыўу зараз, я абавязана гэтаму малышу...

— Гэтай восенню Воўчык у школу пайшоў, вышчыца добра. Мне ўжо 66 гадоў, і па закону я не магу яго ўсынавіць, хаця і вельмі хачу, — сказала В.Лобан. — Добра было б знайсці яго родных маці і бацьку. Няхай бы паглядзелі, які змяніўся іх сын. Ад ЦДП — амаль нічога, які ж яго пакінуць без любові чужыя?

— Гэтае майстэрства ёй з цягам часу абавязкова спатрэбіцца. І што так будзе, Эмілія зусім не сумнявалася, калі даведлася пра паўстанне пад кіраўніцтвам Тадэвуша Касцюкі. Праўда, нешта не чула, каб у ім праславілася якая-небудзь жанчына, але што яны былі ў шэрагах барацьбітоў, пераканана. Бо мела іншы прыклад.

— Я ўсімніхулася і прамовіла: — Канешне, мой сыночак! Пацавалаўшы на развітанне хлопчыка, жанчына накіравалася наўсцяж вуліцы. Я не ўтрымалася, пайшла за ёю. Калі мы парайліся, адражамендавалася, папрасіла расказаць, кім на самай справе ёй даводзіцца малых, што прыцягнуў маю ўвагу.

— Я ўсімніхулася і прамовіла: — Канешне, мой сыночак! Пацавалаўшы на развітанне хлопчыка, жанчына накіравалася наўсцяж вуліцы. Я не ўтрымалася, пайшла за ёю. Калі мы парайліся, адражамендавалася, папрасіла расказаць, кім на самай справе ёй даводзіцца малых, што прыцягнуў маю ўвагу.

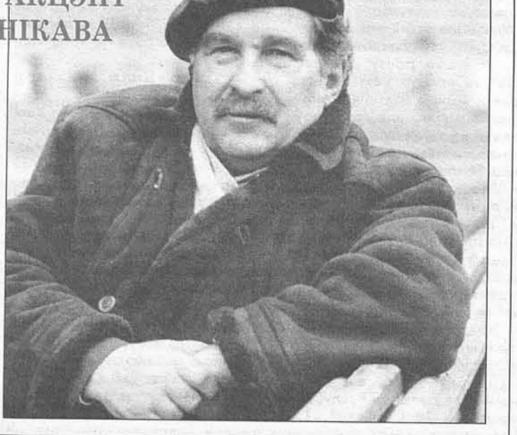
— Я ўсімніхулася і прамовіла: — Канешне, мой сыночак! Пацавалаўшы на развітанне хлопчыка, жанчына накіравалася наўсцяж вуліцы. Я не ўтрымалася, пайшла за ёю. Калі мы парайліся, адражамендавалася, папрасіла расказаць, кім на самай справе ёй даводзіцца малых, што прыцягнуў маю ўвагу.

— Я ўсімніхулася і прамовіла: — Канешне, мой сыночак! Пацавалаўшы на развітанне хлопчыка, жанчына накіравалася наўсцяж вуліцы. Я не ўтрымалася, пайшла за ёю. Калі мы парайліся, адражамендавалася, папрасіла расказаць, кім на самай справе ёй даводзіцца малых, што прыцягнуў маю ўвагу.

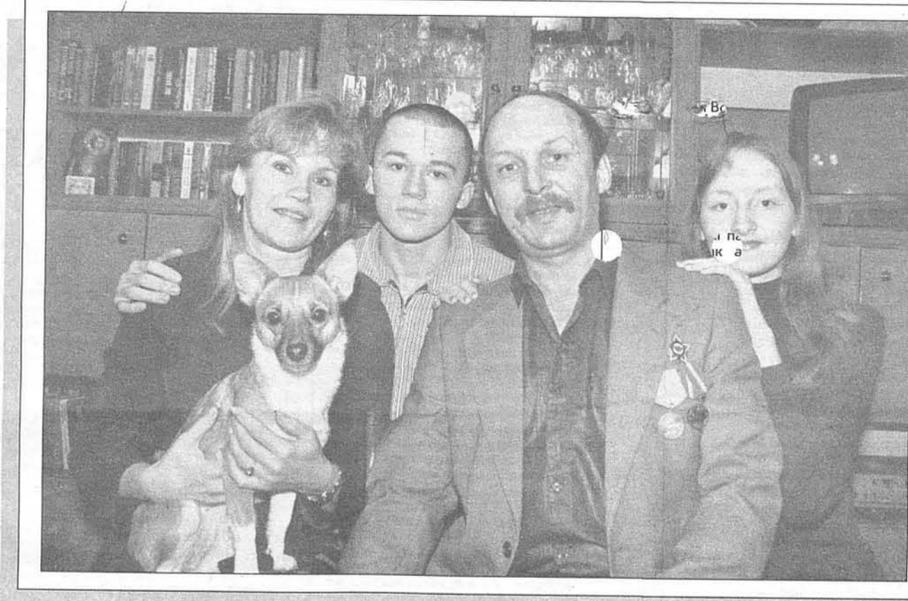
— Я ўсімніхулася і прамовіла: — Канешне, мой сыночак! Пацавалаўшы на развітанне хлопчыка, жанчына накіравалася наўсцяж вуліцы. Я не ўтрымалася, пайшла за ёю. Калі мы парайліся, адражамендавалася, папрасіла расказаць, кім на самай справе ёй даводзіцца малых, што прыцягнуў маю ўвагу.

— Я ўсімніхулася і прамовіла: — Канешне, мой сыночак! Пацавалаўшы на развітанне хлопчыка, жанчына накіравалася наўсцяж вуліцы. Я не ўтрымалася, пайшла за ёю. Калі мы парайліся, адражамендавалася, папрасіла расказаць, кім на самай справе ёй даводзіцца малых, што прыцягнуў маю ўвагу.

65 гадоў споўнілася акцёру Нацыянальнага тэатра імя Я. Купалы народнаму артысту Беларусі і СССР Генадзію Аўсяннікаву. Найбольш ярка ён праявіў сябе ў нацыянальным рэпертуары: Цярэшка Калабок ("Трыбунал"), дзед Цыбулька ("Таблетку пад язык") ўдастоены Дзяржаўнай прэміі Беларусі 1968 года. Артыст зняўся ў кінафільмах "Доўгія версты вайны", "Апошняе лета дзяцінства" і іншых.

БелТА.

АСОБА ў БЯЗМЕЖЖЫ ЧАСУ

— Мілка! Куды ты, Мілка! М-і-п-каа! Міл... — голас паступова слабее, а яшчэ праз якую хвіліну яго і зусім не чуваць. Эмілія нават і не ведае, хто гэтым разам так непакоіцца за яе — маці альбо цётка Ізабела.

Здавалася б, яны даўно павінны змірыцца, што ў Эміліі свае захапленні. Ды дзе там! — Мілка! Няўжо ты дня не можаш пражыць без каня? — Табе, Мілка, хлапчуком трэба было нарадзіцца!

Гэтае майстэрства ёй з цягам часу абавязкова спатрэбіцца. І што так будзе, Эмілія зусім не сумнявалася, калі даведлася пра паўстанне пад кіраўніцтвам Тадэвуша Касцюкі. Праўда, нешта не чула, каб у ім праславілася якая-небудзь жанчына, але што яны былі ў шэрагах барацьбітоў, пераканана. Бо мела іншы прыклад.

Нарадзілася Эмілія Плятэр 13 верасня 1806 года ў Вільні. Г. Кісялёў, Г. Кахановіч, А. Мальдзіс, каму давялося ў розны час пісаць пра яе, на падставе архіўных дакументаў устанавілі, што паходзіла Эмілія са старадаўняга графскага роду, які быў багатым, меў маёнты на паграніччы сучасных Беларусі, Латвіі, Літвы, а тады — на тэрыторыі Віцебскай і Віленскай губерняў.

У прыватнасці, маці Ганна Плятэр належала да вядомага роду Моляў. Сама Эмілія была ў сваяцкіх адносінах з краязнаўцам, археолагам, біёлагам і калекцыянерам Адамам Плятэрам. А выхоўвалася, як ужо гаварылася, у асноўным у цёткі Ізабелы.

наведвалася да іх, у Дынабург спяшалася сама Эмілія. Яшчэ бліжэй было да навакольных вёсак. І ў Дынабургу, і ў гэтых вёсках Эмілія любіла размаўляць з сялянамі, якім падабалася, што паненка не цураецца іх. Калі падрасла, наведвалася ў Віцебск, дзе часта бывала ў сям'і Марксаў, з якой вышэйшае беларускі этнограф і фалькларыст Максімільян Маркс.

Максімільян Маркс нарадзіўся ў 1816 годзе. Эмілію ён бачыў хлапчуком, але сустрачы ё са сваёй маці, з якой Плятэр пасябрала, запомніў назасёды. Пра падобныя вечары засталася такое сведчанне Максімільяна Маркса: "Першая яна, — бадай, я не памылюся, — з запалам, уласцівым чутым і высо-

пачным тварам, блакітнымі вачыма, стрэжчэй, хоць і не моцнага складу. Была павяжаная, хутэй суровае, чым свойскае ў абыходжанні, малагаваркая і пагляданым нібыта патрабавала да сябе налегных адносін і прываінасці. Дый ніхто ў лагеры не дазволіў у яе прысутнасці кінуць якое недарэчнае слова, жарт або паграшчэнне ў вельмім абыходжанні. На ёй быў шарачковы сурдэт з чырвоным каўнером, а каля шыі карункавы каўнерчык, што вельмі ёй пасавала. Невялікі мужчынскі ківэр на галаве, валасы падразаныя, шырокія, сярэбраныя шпэры на боіцах. Сціпная, без усялякай натуральнай прэзэнці, зграбна трымалася на кані..." (Пераклад з польскай Г. Кісялёва).

Баі праявіліся. Аднак калі спачатку поспех яазьмена спрыяў паўстанцам, дык з цягам часу ім становілася цяжэй і цяжэй. Супраць іх было кінута добра навучаная войска, мабільныя царска атрады літаральна прачэсвалі мясцовасць. Ужо даводзілася не столькі наступіць, колькі абараняцца. А праз некаторы час не стала сіні і на абарону. Прыйшлося адступіць.

Такі лёс напатаў і атрад Эміліі Плятэр. Ад некалі шматлікага, добра ўзброенага — спачатку налічваў нават каля 400 ваяроў — засталася ўсяго некалькі дзесяткаў чалавек. Адноічы прачнулася раіонай у будавне, складзеным вечарам з яловых і хваёвых галяі, і адчула, як нясцерпна баіць галава, цісне ў скроні. Праваля даланей па лбу — ён быў гарачы. Прызынялася, каб сесці — па ўсім цэле адчуваўся мялявасць. Захварэла... Яшчэ гэтага не хапала! Выгляду старалася не падаваць. Як звычайна, пастроіла атрад.

Эмілія пратрымалася да вечара, нікому не скардзжыцца, што заняджалася. Але баіцы і самі ўжо ведалі, што заўтра яе абавязкова неабходна даставіць у якую-небудзь вёску. Раіонай Эмілія трызіліна... Трэба было спяшацца, каб уратаваць яе, таму і рухаліся, наколькі маглі, хутка.

Так дабраліся да вёскі Юсінава. На ўскраі стаяла хага лесніка. Завіталі, пазнаеміліся з гаспадаром. Абламовіч, як назваўся ён, аказаўся чалавекам спагадлівым і смелым — не пабаяўся прытуліць паўстанку. А Эмілія зусім страціла прытомнасць.

Эмілія Плятэр так і не акрыяла. Памерла яна 23 снежня 1831 года. Сбры пахавалі адважную патрыётку каля суседняга мястэчка Капцэва — цяпер Капцэвае мястэчка на тэрыторыі суседняй Літвы. Даведаўшыся пра смерць Плятэр, Адам Міцкевіч адгукнуўся на заўчасную канчынню Эміліі вершам "Смерць палкоўніка".

Два грудкі... Хто ж мог знаць, што бабэў завадатар Быў... дзяўчынай! Была — слёз — не трэба, жанкі, — (Пераклад Эмілія Плятэр! (Пераклад Кастуса Цвіркі). Пазней ёй прывяцілі свае вершы англійскай, венгерскай, італьянскай, нямецкай, польскай, французскай пазты. Многія мастакі ўвасобілі яе вобраз і падзвіг на папотах. А Гісторыкі накіш і не называлі, які беларускаяй Жаннай д'Арк.

Апошнім часам цікавае да кароткага — як вядома, усяго дваццаць пяць гадоў — жыцця Эміліі Плятэр узростае і на Беларусі. І ўжо не проста ўспяўляецца падзвіг бястэррашнай змагаркі за свабоду, а здзейсненнае ёю ўпісавецца ў нацыянальна-вызваленчы беларускі рух. У прыватнасці, так паставілася да тых падзей Валыянціна Ахолова: Паўстанка піша вершы пры свачы: У пачах-галашчых болн народа. Ой, як табе, сястра, дапамагчы, Калі ты з веку Каліноўскіх родам?

Паўстанка піша вершы пры свачы: Спіць маладзік на хвалях сініх Нёмна. І Беларусь прыгонная ўначы У белай свічцы шлях праходзіць цёмны.

А праходзіць гэты цёмны шлях юды куды лягчы, калі паходні на ім запальвалі людзі, падобныя Эміліі Плятэр.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

КАХАННЕ, НАРОДЖАНАЕ НА ВАЙНЕ

Зайшоўшы нежак пасля чарговай аперацыі ў гарах у штабную палатку, Аляксандр сустрэўся там з маладзенькай машыністкай Ірынай. Аказалася, што абое яны з Беларусі: ён — з Мінска, яна — з Віцебска. З таго часу стараліся быць побач там, у Афганістане, а калі вярнуліся дадому — ажаніліся. Зараз у працаўнікоў акцыянернага таварыства "Віцебскдрэў" Аляксандра і Ірыны ЕРАХАВЕЦ растуць сын Дзяніс, які вучыцца ў адзіначасным класе, і дачка — сямікласніца Лена.

Фота Аляксандра ХІТРОВА.

ГАСЦЁЎНА

Творчы саюз паэтэсы Алены Харавец і кампазітара Віктара Тараса склаўся тры гады назад. Але гэты кароткі тэрмін ужо паказаў: іх сумесная праца вельмі плённая. Песні гэтых аўтараў у выкананні Надзеі Мікуліч і Якава Навуменкі адразу палюбіліся слухачам. Сёння Алена Харавец — наш госць.

— Алена, у вас даволі незвычайная для жанчыны прафесія. Як яна сумяшчаецца з напісаннем вершаў? — Спраўды, мая прафесія зусім не пазычаная: я працую ў гасцініцы "Беларусь" інструктарам пажарнай бяспекі. Пай...

Як Віктар чуе ў маіх верхах музыку, так і я ў яго музыку чую словы. Часам песня з'яўляецца за 15—20 хвілін. — Няўжо ўсё так гладка і паміж вамі ніколі не ўзнікаюць творчыя спрэчкі?

Алена ХАРАВЕЦ:

«МУЗЫКА ЖЫВЕ ў ВА МНЕ І НАРАДЖАЕ ВЕРШЫ...»

шля па слядах бацькі, які быў пажарнікам. Але вершы пішу з дзяцінства. Калі мне было 6 гадоў, памерла мая мама. І ўсе першыя дзіцячыя вершыкі былі толькі пра яе і для яе. Сваю творчасць я да апошняга часу ўспрымала як хобі. Многія вершы нават не запісваліся, і калі мне пранававалі выдаць зборнік, аднаўляла іх на памяці. Увогуле вельмі хвалювалася перад з'яўленнем кніжкі, бо заўсёды ставілася да сябе крытычна.

— Магчыма, таму і выдлі яе пад псеўданімам? — Лянкевіч — гэта мае дзівочае прозвішча. А кнігу я выдавала не для таго, каб стаць у нейкай ступені вядомай. Папершае, мне важна было пацуць водгукі на яе. А па другое, пакінуць пасля сябе след. Лічу, колькі будуць існаваць і боі", столькі я буду жыць на гэтым свеце.

— Кожную, лёс кожнага творчага чалавека залежыць не толькі ад яго таленту, але і ад удачы. Вы з гэтым згодныя? — Так. Перш за ўсё пашанцавала ў тым, што мая кніжка пабачыла свет — яе праспансіравалі мае сябры. І, канешне, гадоўнай удачай стала знаёмства з кампазітарам Віктарам Тарасам.

— Як яно адбылося? — Віктар ніяк не мог знайсці вершы, якіх б яму спадабаліся. Канешне, я і не думала, што імі стануць менавіта мае, але ўсё ж такі вырашыла перадаць яму два свае вершы. І літаральна ў наступны дзень ён напісаў песню "Вугольчыкі". Сёння ў нас ужо трыццаць песень. Мы пішам іх вельмі хутка, бо дапаўняем адзін аднаго.

— Раней, бывала, спрачаліся так, што я ледзь не плакала — так упарта кожны абараняў сваё меркаванне. Але з часам дасягнула поўнага ўзаемаразумення — і з кампазітарам, і з выканаўцамі.

— Якія вершы вы лічыце сваёй творчай альянс вынаваецца найбольшымі пастаянствамі? Адны і тыя ж пазт, кампазітар і выканаўца супрацоўнічаюць вельмі ўжо на працягу трох гадоў. — Напэўна, мы падыходзім адзін аднаму. Як аднойчы сказала Надзея Мікуліч, у нас вельмі ўдалае трыю.

— Гэта так, але не з-за таго, што я не паважна родную мову. У свой час з нас так актыўна яе "выбівалі", што гэта, на жаль, дапо свае вынікі. Я хачу даць магчымае ўсебакова правяцца кожнаму саўтатару. — І Надзея Мікуліч, і Якаў Навуменка — прызнаныя, усімі любімыя спевакі. А маладыя артысты выконваюць вашы песні?

— Настрой вельмі ўплывае. Сама сябе я называю "жаласніцай", таму што выпісала ў сваіх верхах наможа больш смутку, чым радасці. Хаця я ішчаслівы чалавек: у мяне добрая сям'я, шмат сяброў, збылася нават запаветная мара — пацуць песні на свае вершы. А ўся справа ў тым, што ў хвіліны смутку заўсёды паглыбляецца ў сябе — так і нараджаюцца вершы.

Пра што яны? Канешне, пра любоў — высокая пацучцё, без якога жыццё губле сэнс і душа становіцца мёртвай. Як сказаў Вазнясенскі, "усе людзі пазычнага складу сінкуюцца любоўю". Але ж яны яе і аддаюць усім, хто адгукваецца на пазію душой.

Гутарыла Нэлі ПРЫВАЛАВА.

БЕЛАРУСЫ Ў СВЕЦЕ

ДЗЯКУЙ, ЛЁС, ЗА БАЛЬ,
ДАРАВАНЫ ТАБОЙ

Звар'яцелы... Так неаднойчы яго называлі сябры і калегі. У канцы 80-х, калі пакінуў і "Песняроў", і краіну, і потым, калі ў яе вярнуўся, кінуўшы стабільны і вельмі паспяховы бізнес у Амерыцы.

Але, здаецца, матэрыяльны дастатак яшчэ не мяжа. Асабліва для таленавітых, у каго моцны характар і хто пастаянна шукае сябе. Хаця не толькі гэты абстаўніны прымушалі Валерыя Галаўко кардынальна мяняць сваё жыццё. Яго лёс няпросты. Нават трагічны. Не кожнаму пад сілу тое, што легла на плечы гэтага чалавека, які пры тым змог не толькі захаваць чалавечыя якасці, але і дасягнуць сапраўднай духоўнай сталасці. Сведчанне таму — альбом "Сповідзь", які ўразіў усіх, хто ўжо паспеў яго праслухаць. Яго песні не толькі пра каханне. Хутчэй, пра лёс, пра жыццё, пра яго вечныя каштоўнасці.

— Валеры, 12 год назад вы пакінулі "Песняроў", а потым і музыку. Чым вы займаліся ў гэты час?

— У 1988 годзе ў мяне нарадзілася дачка. На жаль, праз паўгода яна вельмі цяжка захварэла. Калі паўстала пытанне пра яе жыццё, я вымушаны быў пакінуць краіну, каб лячыць дачку

за мяжой. Ні сваякоў, ні сяброў за межамі Савецкага Саюза ў той час я не меў, таму старт быў вельмі цяжкім. Але нічога, выкараскаўся. Да сваёй вышэйшай музычнай у Амерыцы я дабавіў эканамічную адукацыю і падчас вяртання ў Беларусь ужо быў прэзідэнтам карпарацыі.

— Ці лічыце вы ўдалай сваю прафесійную кар'еру?

— Мяркуюць самі. У 25 год я ўжо быў выкладчыкам класаў фартэпіяна і аранжыроўкі ў Мінскім інстытуце культуры. Дысертацыю, праўда, не абараніў. Не магу сказаць, што шкадую, але тэма была вельмі цікавай. Гаворка ішла пра комплексную рэформу музычнай адукацыі, у аснову якой быў пакладзены прынцып дыферэнцыяцыі. Нельга навучаць па адной і той жа праграме тых, хто прыйшоў у музычную школу вучыцца іграць "для сябе", не маючы ні жадання, ні патэнцыялу вучыцца далей, і студэнтаў, якія такі патэнцыял маюць. Нельга выпускаць з кансерваторыі і інстытутаў культуры прафесіяналаў, якія, аддаўшы музыцы шмат гадоў, не могуць іграць без нот. У гэтым была сутнасць маёй дысертацыі.

У той час, калі я працаваў у інстытуце культуры, атрымаў запрашэнне ў ансамбль "Песняры". Наогул, мне грэх

скардзіцца на лёс, нават калі мець на ўвазе тое, што не змог у поўнай меры рэалізавацца як кампазітар. У савецкі час, ды і цяпер, каб пра музыканта ведалі, трэба пастаянна з'яўляцца на тэлебачанні. Гэта ж каштавала неймаверных грошай. Не адзін год мне трэба было цалкам адкладваць сваю выкладчыцкую зарплату, каб адна мая песня адзін раз прагучала ў той самай тэлевізійнай "Ранішняй пошце". У рэшце рэшт справядлівасць у нейкім сэнсе перамагла, і мае песні палі на Цэнтральнае тэлебачанне бясплатна. Адбылося гэта так. У 1987 годзе кожная рэспубліка здымала фільм да 70-годдзя рэвалюцыі. У нас на Беларусі выйшла карціна "Белья крылы", а ў ёй гучала мая песня. Фільм некалькі разоў паказвалі па ЦТ. Гэта была фантастыка, я да гэтага часу не разумею, як музыка чалавека, не прынятага ўладай, трапіла ў гэты фільм.

— У альбоме "Сповідзь" з'яўляюцца дзве яркія і няпростыя асобы: Валеры Галаўко і Валеры Дайнека. Вынік — надзвычайны. Ці збіраецеся вы і надалей супрацоўнічаць?

— Ініцыятыва стварэння альбома належыць Валерыю. Гэта ён падказаў мне такім чынам выказаць мае пачуцці ад страты любімай жонкі Тамары. Ён тонкая, шматгранная натура, рамантычная і складаная. Нашы музычныя прыхільнасці, погляд на музыку ў асноўным супадаюць. Не ведаю, ці будуць у нас сумесныя праекты ў далейшым, але шчыра жадаю Валерыю рэалізаваць свой вялізны патэнцыял, які ён так скупа распадаваў у апошнія гады.

— Мяркуючы па адказу, паміж вамі і Валерыем Дайнекам ёсць і розніца?

— Прынята лічыць, што лепшыя ўзоры папулярнай, джазавай, рок-музыкі ствараюцца не на постсавецкай прасторы. На мой погляд, гэта цалкам можна аднесці да выканаўства і аранжыроўкі. З кампазіцый больш складана. Валеры, скептычна ставячыся да здольнасці супляменнікаў самім прадудыраваць ідэі, лічыць, што нашы кампазітары павінны запазываць іх у заходніх калег, творча прапалляючы ў сваіх работах. Я паважаю яго думку, але прытрымліваюся іншага. Па-першае, лічу, што творчасць кампазітара, які запазывае чужыя ідэі, — другарадная. Па-другое, цалкам падзяляю думку рускага мысліцеля Івана Ільіна аб тым, што "руско-славянская душа спрадвечу і арганічна схільная да пацуцы, спачування і дабрыні", а душа заходняга чалавека больш рацыянальная. Музы-

ка пішацца для душы, і гэта дае падставу меркаваць, што лепшы ўзор для англічаніна наўрад ці будзе такім самым для беларуса.

— Валеры, ці з'яўляцца кліпы на вашы песні?

— Гэтае пытанне мне задаюць літаральна паўсюль. Летась, яшчэ ў маі, Уладзімір Янкоўскі пачаў падрыхтоўку да здымкаў кліпа на песню "Маці". У чэрвені з "Восеньскім дажджом" пачаў працаваць Ігар Пашкевіч. Па дамоўленасці з Ігарам Крутым для паказу ў перадачах "Добрай раніцы, краіна" і "Гарачая дзесятка", прадзосерам якіх ён з'яўляецца, я павінен быў у верасні прывезці кліпы ў Маскву. На жаль, гэтага не адбылося. Я не прыхільнік абмеркавання асабістых праблем публічна і ў той жа час катэгорычны праціўнік замоўчвання нізасці незалежна ад таго, хто яе здзейсніў. Аднак я мяркую, што страціць імя ў маштабах краіны — гэта сур'ёзна і таму даю магчымасць гэтым людзям усвядоміць свой учынак. Менавіта ў такіх сітуацыях пачынаюць разумець, чаму адна і тая ж з'ява ў амерыканцаў называецца "амерыканскай марай", а ў нас — "з гразі — у князі". Тым не менш, я абсалютна ўпэўнены, што ў рэшце рэшт усё будзе добра не толькі з кліпамі, але і з альбомам.

Жадаю ўсім чытачам удачы. Давайце ўсе разам вывучаць правільны жыццё і прытрымлівацца іх. Гэта адзіны шлях да здароўя і шчасця. Напрыканцы дазвольце нагадаць вечную ісціну Канфуцыя: "Людзі баяцца беднасці і невядомасці; калі таго і другога нельга пазбегнуць, не страцішы гонару, належыць іх прыняць".

Анжэла ГРЭКАВА

3 КНІГАЗБОРУ Мікалая УЛАШЧЫКА

● Аляксей КАЎКА.

Прыватныя бібліятэкі беларускіх дзеячаў — узнёсла, у нечым загадкава тэма нашага нацыянальнага ўзыходжання. Кнігазборы Браніслава Эпімаха-Шыпілы, Вацлава Ластоўскага, Янкі Купалы, Кастуся Езавітава, Адама Станкевіча — наколькі ж яркія, іншы раз драматычныя, а то і трагічныя старонкі ў летапісе беларускай культуры.

Вось і хатняя бібліятэка Міколы Улашчыка — ужо таксама гісторыя.

Была яна даволі багатай, на свой пад унікальнай. Сярод навуковае літаратуры па гісторыі, фалькпору, этнаграфіі, культуралогіі прадстаўніча выглядала беларусазнаўчая частка — агулам за добрых дзве тысячы адзінак. Былі тут і свае рэдкія, каштоўныя кнігі — прыкладам, славыты "Беларускі" том "Живописной России" П. Сямёнава, прыжыццёвыя выданні М. Доўнар-Запольскага, Я. Карскага, А. Луцкевіча (А. Навіны), А. Смоліча, працы па статуту Вялікага княства Літоўскага, уключна з публікацыяй помніка, І. Лапы, паасобныя серыйныя выпускі Інбелкульту. З непрыхаваным пачуццём гонару за свае кніжныя набыткі, а яшчэ мабыць больш — за нашыя спадчынна-духоўныя скарбы не раз паказваў ён сваім гасцям важкі, фазэтны з выгляду том "Гісторыі беларускай (крыўскай) кнігі" В. Ластоўскага, набыты ім, дарчы, у ковенскім антыкварыяце неўзабаве пасля вайны, падчас навуковае, тады яшчэ "аспіранцкае" камандзіроўкі ў архівы Літвы.

З сучасных беларускіх навуковых выданняў, прынамсі з найбольш значных, многія былі падпісаны яму самімі аўтарамі — гісторыкамі, археолагамі Л. Абэцдарскім, К. Шабунь, А. Грыцкевічам, В. Грыцкевічам, М. Ткачовым, Г. Штыхавым, Г. Кахановым, фалькларыстамі, моваведамі, літаратуразнаўцамі Л. Барагам, Ф. Янкоўскім, С. Александровічам, А. Лісам, Г. Кісялёвым, У. Калеснікам, У. Конанам, А. Мальдзісам, Ю. Пшырковым, В. Чамарычым, іншымі.

Асобнымі радкамі варта вылучыць дароўны надпіс на кнізе І. Сімановскага, занага падзвіжніка

беларускае бібліятэчнае справы, пад чулаю апекай якога прайшлі першыя працоўныя ўніверсітэты маладога Улашчыка ў Нацыянальнай (былой Дзяржаўнай) бібліятэцы краіны (цытуем у арыгінале): "Николаю Николаевичу Улашчыку. В качестве бывшего начальника, который первым радовался страстию своего сотрудника к белорусской печати и его росту и сейчас далеко опередившего своего наставника. С уважением, любовью и наилучшими пожеланиями. И. Симонович. 8.V.1966" (на яго кн. "Белорусская советская библиография").

прывітальнае слова, якім вітаў І. Мележа доктар гістарычных навук, супрацоўнік Інстытута гісторыі АН СССР М. Улашчык. Выдатны знаўца гісторыі і культуры роднага народа, ён сваё прывітанне сказаў на старабеларускай мове, на мове старажытных летапісаў і Статута літоўскага". Узамнае прыцягненне гэтых дзвюх адметных, а ў нечым роднасных творчых вяршыняў нашае культуры пасведчана іх узамным ліставаннем, а таксама мележаўскім аўтографам на падараванай Улашчыку сваёй кнізе, у якой яго навуковы плён узважаны на шлях векавечнае культуровае

ня гістарычныя постаці. Акурат гэту мастацка-выяўленчую рысу ва Улашчыкавай даследчыцкай манеры трапна прыкмеціў В. Быкаў. Адгукуючыся з удзячнасцю на яго нарысы па археаграфіі і крыніцазнаўству, пісьменнік пісаў з Гродна ў Маскву: "Асабліва мне спадабаліся замалеўкі Віленскай археаграфічнай камісіі. Здавалася б, вузка спецыяльная кніга, а чытаецца лепш за іншы раман. Дзякуй Вам". Тады ж, мабыць, аўтар "Сотнікава", "Абеліска" даслаў гісторыку свой зборнік з абедзвюма аповесцямі і вымоўным аўтографам: "Мікалаю Мікалаевічу

яго аўтарытэтная меркаванне вельмі дасведчанага чалавека: "Улашчык казаў... На думку Улашчыка... Улашчык лічыць, што..." — пасля такіх слоў нельга было прапусціць момант, каб не пазнаёміцца з ім".

Верагодна, што тут, сярод лясное цішы, густа атуленай кашлатымі хваінамі і задумлівымі бярозамі, атрымаў Мікалаі Мікалаевіч у падарунак і гэтую незвычайную кніжачку пад сімвалічнай, узрушлівай назвай "Зорка Венера" (Мн., 1972), разам з аўтографамі многіх прадстаўленых у ёй рупліўцаў апалонавае нівы. Ды якія імёны-подпісы! Абок гаданых ужо Аўрамчыка, Гілевіча прыхільнасць да Улашчыкавае постаці пасведчылі (калі трывацца алфавіта) Рыгор Барадунін, Алесь Бачыла, Генадзь Бураўкін, Васіль Вітка, Анатоль Вялюгін, Анатоль Вярцінскі, Васіль Зуёнак, Вольга Іпатава, Уладзімір Караткевіч, Аркадзь Куляшоў, Еўдакія Лось, Максім Лужанін, Алесь Наўроцкі, Сяргей Панізіні, Максім Танк... — больш за сорок паэтаў-падпісантаў. Пэўна ў гэтым буцке славыты імёнаў мог бы красавацца і аўтограф Ларысы Геніюш, калі б яе і Улашчыкавы сцэжкі крыжаваліся ў каралішчавіцкім зацішку. Тым не менш і творы паэтыкі, адасланія з Зэльвы ў Маскву, таксама знаходзіліся ў коле Улашчыкавага чытання. Як і зборнічкі лірычных мініяцюраў паэта ў прозе Янкі Брыля, з якім Улашчыка таксама лучыла ўзаемная творчая шчырасць.

Калісь аблыганы, выгнаны з Беларусі, цяпер ён вяртаўся на Бацькаўшчыну, адораны прызнаннем і пашанай яе лепшых сыноў і дачок. Акрылены тэмным свяцельцам ці не тае самае далёкае недасяжнае зоркі, якая глухою восенню 1942 года вязно-пакутніку златавускае турмы скіравала з-пад нябесных высій ратаўнічы сігнал.

Застаецца, пад завяршэнне, дадаць: спомнены вышэй зборнічак беларускай лірыкі каханна разам з іншымі падарункавымі выданнямі Улашчыкавага кнігазбору яго сын Аляксандр Улашчык пераказаў нядаўна на захаванне ў Цэнтральную навуковую бібліятэку імя Я. Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

ГІСТОРЫК І ЛІРЫК

Прыкметнае месца на кніжных паліцах маскоўскага беларуса займала айчынная мастацкая літаратура (зразумела, не бракавала і замежнае — мнагатомнае выданне Г. Сянкевіча ў арыгінале і г. д.) — непасрэдна тэма нашых разважанняў. Найперш гэта творы беларускае класікі: Купалы, Коласа, Багдановіча, Гарэцкага. З сучасных вылучаліся тамы Івана Мележа, творчасць якога асабліва ўражвала гісторыка суровым, непрыпудраным рэалізмам, жывапісным народным, у непаўторнай палескай "аправе" каларытам. Пэўна, Улашчыкава захапленне ў даным выпадку ўзмацнялася яго асабістым досведам, набытым яшчэ ў маладосці падчас студэнцка-краязнаўчых вандровак па Палессі (Мазырышчына, Тураўшчына). Высока прызнае неўаўнадушша да аўтара "Людзей на балоце", "Подыху навальніцы" Улашчык, як вядома, бліскуча прадэманстраваў на мележаўскім юбілейным вечары ў Доме літаратара, калі пад усеагульнае захапленне прысутных адарыў юбіляра жанрава нечаканым, па-мастацку жывапісным "Віншаваннем пісара Міколая". "Вясёлае ажыўленне ў зале, — па ведамляў у рэпартажы карэспандэнт "Літаратуры і мастацтва" (1971, 12 лютага), — выклікала

традыцый ад Кірылы Тураўскага, Сімяона Полацкага да нашых дзён.

У пісьменніцкім (як і мастакоўскім) асяроддзі суродзіц з Масквы быў постацю не проста знанай і шанаванай, але па-чалавечаму даволі прыцягальнай, заўжды адкрытай бліжэйшаму таварышаванню, пра што нам ужо даводзілася пісаць. Відавочна, прыцягальнасць гэтая сілкавалася найперш грунтоўнымі, наватарскімі працамі навукоўца па праблемах аграрнай гісторыі, археаграфіі, крыніцазнаўству мінулага Беларусі, яго падзвіжніцтвам у публікацыі і даследаванні беларуска-літоўскіх летапісаў. Прыварожвала, натуральна, энцыклапедычнасць Улашчыкавага інтэлекту, знешне не кідкага, без якой-кольвечы позы. Варта ўзяць пад увагу і прытоены драматызм яго жыццёвага, выгнанніцкага лёсу, перажытых ім жорсткіх "гулагаўскіх" выпрабаванняў за свой беларускі патрыятызм, за мажлівасць здзейсніць сваё пакліканне перад беларускай навукай, культурай.

Прыцягвалі і сцісла літаратурныя якасці гісторыка — у адной асобе і ўдумлівага, дакладнага аналітыка фактаў, падзей мінулага, і займальнага апавядальніка, калі трэба — партрэціста, там, дзе гаворка заходзіла пра канкрэт-

Улашчыку, вучонаму, чалавечу, беларусу з павагай і шанаваннем. Васіль Быкаў.. 13 ліст[апада] [1973 г.]

Спрыялі, нарэшце, літаратурным кантактам Улашчыка і яго рэгулярныя паездкі падчас водпуску з жонкай Наталляй Маркаўнай у Каралішчавічы — вядомыя колісь творчыя Пенаты беларускіх парнаснікаў. Звычайна сустракалі тут гасцей з Масквы гасцінна і прыязна. Як, прыкладам, у гэтым вольным лірычным экспромце Міколы Аўрамчыка, Ніла Гілевіча, прысвечаным Улашчыкавай пары (падаем фрагмент):

Няхай лясная гэта казка
Прыходзіць часта ў вашы сны.
Прыязджайце, калі ласка,
У гэты слаўны кут лясны...

13 лютага 1971 г. Каралішчавічы.
(Аўтограф Н. Гілевіча).

Стрыманая, эпічна засяроджаная развага празаіка з тае самае, "Улашчыкавае" нагоды нібы ўзбуянае папярэдняе паэтычны малянак, прыязмляе і ўдакладняе вобраз: "Такіх людзей няшмат. І зусім нячаста надарыцца выпадак з імі сустрацца. Гасцючы ў Каралішчавіцкім доме пісьменнікаў, я пачуў, як літаратары ўспаміналі яго прозвішча або прыводзілі

Што ёсць Бог — на гэтае пытанне няма і не можа быць нейкага пэўнага адказу. Ён адкрываецца нам, калі мы яго адкрываем. Ён прымае нас, але можа і адрынуць нас. На тое ягоная Воля. У маленстве мая бабуля вучыла мяне: "Божанька добры, міласцівы, але Ён і карае... Ты думаеш, каго? Такіх неслухаў, як ты". Калі што з майго боку было не так, пужала мяне Богам: пачкай, так табе не пройдзе, Божанька пакарае цябе. Незадаволеная мамі паводзінамі, злосная, у дадатак абзывала мяне чамусьці "дэмакратам". Адсюль у маім уяўленні Бог быў Асобай, якая любіць цябе, але можа і пакараць. На языку ў маёй бабулі было частае "Гасподня кара".

Дык усё такі, што ёсць Бог? Бог ёсць, калі ў нас ёсць упэўненасць, што ёсць Бог. Няма упэўненасці, няма і Бога. Няма веры, няма і Бога. Калі ў нас саміх няма Бога, Яго нідзе няма. Значыцца, Бог ёсць тое, што ёсць у нас саміх. І Бога адкрывае кожны паводзінамі, калі адкрывае наогул.

неяк трымаўся. А ўгледзеў — у мяне ўжо была гатовая пастанова: ніколі, ні за што. Пасажыры ўзімаюцца па лесвіцы на самалёт, быццам на Галгофу. Натоп напірае на мяне, я дайшоў да лесвіцы: ступіць ці не ступіць на яе? Не, ні за што. Гэта не для мяне.

Не паляцеў. Вярнуўся дахаты, на вялікае здзіўленне маіх сямейнікаў.

Што тут было? Боязь загінуць? Страх апынуцца замкнутым, заціснутым у д'ябальскім уладжанні? У Новым запавеце сказана, што ёсць страх чалавечы і страх Божы, і ў аснове страху ляжыць сапраўднае рэлігійнае пачуццё. Што было ў маім выпадку, не ведаю.

Аднак адкруціцца ад самалёта я ўсё такі не мог, калі займеў працу ў Германіі. Мая кампанія аплачвала толькі самалётнае падарожжа, як больш таннае за паражнае. Мая даведка ад доктара, што з-за хворага сэрца я не магу ляцець, не вырвала мяне: хоцькі ці не хоцькі я быў змушаны сесці ў самалёт. Але якая гэта бы-

церпялівы, але гэта не значыць, што Ён можа цяпець бясконца. Дык ты мусіш мець гэта на ўвазе. Прыйдзе часіна, калі за ўсе нашыя правіны трэба будзе расплачвацца. Але я цябе не пужаю. Я табе ўжо казала, што Бог і міласцівы, што, калі ты будзеш маліцца Богу шчыра, моцна, усёй душой — а ад Бога нічога не схаваш, Ён пазнае, ці шчыра ты молішся, — будзеш прасіць Яго ў нечым табе дапамагчы, твая просьба можа споўніцца. Але, кажу, трэба маліцца так, каб тваю малітву Бог пачуў, у Бога трэба вымаліць тое, што просіш.

Раскажу тут пра тое, як я "вымаліў" у Бога Амерыку.

Я ўжо прайшоў усе амерыканскія камісіі і падкамісіі і, седзячы ў лагерах для перамешчаных асобаў у Бакнангу (Вюртэмберг), чакаў выкліку з Людвігсбурга, дзе павінен быў прайсці яшчэ адну, канчатковую праверку, ад якой залежала дапусціць мяне ў Амерыку ці не. Але з Людвігсбурга выкліку

Масей СЯДНЁЎ

ПРЭМ'ЕРЫ

У Дзяржаўным тэатры музычнай камедыі на вечары сучаснай харэаграфіі гледачы ўбачылі адразу дзве неардынарныя прэм'еры. У першым аддзяленні быў паказаны аднаактова балет "Свет не заканчваецца каля дзвярэй дома", прысвечаны памяці заслужанага артыста Беларусі Аляксандра Смалянскага, які больш за дваццаць гадоў самазабыўна служыў балету і разам з Валянцінам Елізар'евым стаў ля вытокаў стварэння сучаснай нацыянальнай харэаграфічнай школы.

У гэтым камерным спектаклі на музыку французскага кампазітара XVI стагоддзя Жаскена Дэпрэ і аўстрыйскага кампазітара пачатку XX стагоддзя Густава Малера задзейнічаны ўсяго два выканаўцы — Юлія Дзятко і Канстанцін Кузняцоў — салісты балета Дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі. Яны чарговы раз даказалі, што вядучымі артыстамі балета іх называюць па праву. На гэтую ж пару легла асноўная нагрузка і ў другой прэм'ернай харэаграфічнай кампазіцыі "Куды

ідзеш?" на музыку Соф'і Губайдулінай. Гэта работа прынесла балетмайстру Радэ Паклітару першае месца на міжнародным фестывалі "Свет музыкі", які праходзіў у Італіі. Беларускія ж гледачы ўбачылі кампазіцыю ўпершыню.

Была ў гэтага вечара яшчэ адна асаблівасць: яго праграма цалкам складалася з работ нядаўніх выпускнікоў кафедры харэаграфіі Беларускай акадэміі музыкі, якія вучыліся ў класе прафесара Валянціна Елізар'ева. У тым ліку — Аксана Сямёнава, Вольга Рэпіна, Наталля Фурман. Разам з імі слухаў урокі майстра і Радэ Паклітару. Акрамя Канстанціна Кузняцова і Юліі Дзятко ажыццявіць творчыя ідэі на сцэне тэатра музычнай камедыі ў гэты вечар дапамаглі артысты балета Дзіяна Стацэра, Віталь Краснаглазаў, Ігар Ханцэвіч, Аляксандр Рулькевіч, а таксама навучэнцы Беларускага харэаграфічнага каледжа.

НА ЗДЫМКАХ: сцэны са спектакля "Свет не заканчваецца каля дзвярэй дома".

Фота Аркадзя НІКАЛАЕВА.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

ЛІТАРАТУРНЫЯ СУСТРЭЧЫ. У Віцебску (горад-пабрацім Даўгаўпілса) прайшлі беларуска-латвійскія літаратурныя сустрэчы, прысвечаныя Дню Незалежнасці Латвіі і 100-годдзю з дня смерці маці Райніса, у якіх прымалі ўдзел даўгаўпілскія паэты Станіслаў Валодзька і Фаіна Осіна. Разам са старшынёй таварыства дружбы "Беларусь — Латвія" паэтам Сяргеем Панізнікам і віцебскімі літаратарамі Давідам Сімановічам, Анатолем Канапелькам і Францам Сіюко яны былі ў Віцебскім педагагічным універсітэце імя П. Машэрава, дзе выступілі перад вялікай аўдыторыяй студэнтаў і выкладчыкаў.

Затым С. Валодзька і Ф. Осіна мелі слова на юбілейным вечары паэта Анатоля Канапелькі.

А на наступны дзень даўгаўпілскія паэты ўдзельнічалі ў адкрыцці выставы ў Літаратурным музеі "Памяці Райніса і Маці", дзе чыталі свае вершы. Фальклорны ансамбль "Ростань" выступіў з кампазіцыяй "Русалкі". Сярод прысутных знаходзіўся Генеральны консул Генеральнага консульства Латвіі ў Віцебску Арманд Крузэ. Затым разам яны наведвалі помнік маці Райніса Д. Плікшанэ на лютэранскіх могілках.

Валерый САМАХВАЛАЎ.
г. Даўгаўпілс.

ШТО ЁСЦЬ БОГ,

АБО ЯК Я СПАСЦІГАЎ ІСЦІНЫ

Прыгадваецца мне тут маё калымскае "адкрыццё" Бога.

З якуцкай юрты на лесанарыхтоўках мяне бралі на этап: выклікаў мяне НКУС на новае следства. Канвою над намі не было — куды адсюль уцячэш? — і брыгадзір сказаў мне: "Ідзі сам, без канвою да саўгаса "Калымскі", а адтуль цябе ўжо пад канвоем даставяць у Магадан. Спадзяюся, не заблудзіш". А да таго саўгаса было ні менш, ні больш 25 кіламетраў. Прытым дарогі ніякай, і я баяўся, што не дайду, заблуджу. Аж не верылася мне, што за чатыры гады падканвойнага жыцця я іду без канвою, адзін, свабодна. Сапраўды, было нат жудасна. Але радасць, што мяне выклікаюць, што вяртаюся ў Беларусь, у Менск, гнала мяне. Я не ішоў, а ляцеў, як на крыллях: можа наперадзе мяне чакае свабода, воля. Колькі часу ішоў, не ведаю, ажно бачу наперадзе юрту і каля яе — чалавека з ружжом на плячы. Уласна, я не паспеў яшчэ яго ўспрыняць, як працяў мяне, быццам ток, ні то мой уласны, ні то нейчы голас: "Не бойся. Ідзі!". І я іду на чалавека з ружжом. Той знімае з пляча ружжо і сустракае мяне з нацэленай на мяне руляй. "Стой", — загадаў. Аглядае мяне. "Пайшли!", — скамандаваў. Гоніць мяне з ружжом напачатку. Куды? Ды ва мне той самы голас: "Не бойся!" Чалавек з ружжом загадвае: "Стоп! Ты з якога лагера ўцёк? Так, уцёк? Але ад мяне ты не ўцячэш. Я завяду цябе ў той лагер, адкуль ты ўцёк. Я зарабляю на табе. У мяне дзеці голодныя". Потым: "У цябе ёсць закурцы?" Пачалася гаворка. Чалавек з ружжом быў якутам. За кожнага злоўленага ўцёкача ён атрымліваў узнагароду. Я гавару яму: "За мяне ты нічога не атрымаеш — я адпушчаны". Якут угледзеўся ў мой твар, зірнуў у вочы і быццам са шкадаваннем прамовіў: "Тваё аблічча не хлусіць мне". Уззяў за рулю сваё ружжо і змаху ўдарыў ім аб сасну побач. Зброя ўпала на зямлю зломанай. "Ідзі, куды ішоў".

І я пайшоў. У сэрцы сваім усю дарогу я нес якута.

...Я ніколі ў сваім жыцці не карыстаўся самалётам — баяўся, ды і не было патрэбы, маё жыццё да пэўнага часу было аселим. Але надыйшоў час, калі я мусіў ляцець. Універсітэт у Мізулі (штат Мантана) выклікаў мяне на інтэрв'ю, і ў мяне не было іншага выйсця, як толькі звярнуцца да паслуг самалёта. Жонка й дзеці ўгаварылі мяне, і я еду на аэрадром у Індэнапаліс. Праходжу патрэбную апрацоўку. Пачалі выпускаць пасажыраў на пасадку. Калі я яшчэ не бачыў самалёта, я

ла пакута! У гэтай пакуце я й "адкрыў", угледзеў Бога.

З Мюнхена лячу ў Нью-Йорк. Здзівіла мяне непамерна вялікая колькасць пасажыраў на мой самалёт, і гэта ўжо адно насцярожыла: як можа самалёт узяць такую колькасць людзей, падняць іх? Наіўна, скажаце. Але я стаўляў пад пытанне разумнасць гэтага прадпрыемства. Чакаем узлёту. Я ўвесь у неймаверным напружанні — ці ўзляцім? Жонка нешта хоча сказаць мне, але я прашу яе, каб маўчала, думаў, гаворка можа пашкодзіць узлёту і маёй засяроджанасці. Абуралі дзеці, што ўсё не спынялі сваіх гуляў. Я хацеў, каб у гэты момант панавала поўная, боская цішыня, паколькі гэта тая часіна, калі мае **вырашыцца** усё. Самалёт набірае разгон для ўзлёту. Я стаў дыханне. Малюся за сябе і за лётчыка, каб ён не зрабіў якой памылкі. Ды нечакана паведамляюць: самалёт не набраў патрэбнай хуткасці для ўзлёту і мусіць рабіць другі заход. Я некуды праваліўся, мяне не было. Ачнуўся, калі адчуў плаўны ўзлёт самалёта. Пасажыры, прыцішы былі, ажывіліся, узнавіліся мітусня, што выклікала ў мяне незадавальненне, нават злосць: як гэтыя грамадзяне не разумеюць, не маюць Божжага страху, калі мы ўжо ў паднябесці, у іншым вымярэнні. Пройдзе хто ў ботах цяжкай хадой міма, баюся: гэта ж можа адбіцца на раўнавазе самалёта. Замыкаюся ў сабе. Заплюшчуваю вочы і бачу наперадзе нашага самалёта Багародзіцу, такой, як Яна ў нас на іконцы, толькі куды прыгажэйшая, а за ёю на нейкай адлегласці Сам Бог, вядуць наш самалёт, паказваюць яму шлях. Я спакойны. Яны асцерагаюць наш самалёт ад небяспекі. Нат калі ідзе самалёт на спад, крэхча, ведаю, самалёт не ўпадзе, ён на боскіх хвалях. У Бога нічога не падае. Трымаецца ў Божым суладдзі. А адплюшчу вочы — Багародзіца і Бог зімаюць з небасхілу. Я ўжо ў самалёце: тыя самыя пасажыры, тое самае ўсё. Рэальнасць. Заплюшчуваю вочы зноў: бачу ў паднябесці зноў Багародзіцу і самога Бога. Багародзіца ўся ў святліні, радасная, Бог у нейкай мурасці, вядуць быццам на сваіх дзірачках, наш самалёт. І я, здаецца, не лячу, а мякка плыву пад боскай аховай. Жонка побач маўчыць, ведае: выклікаць мяне на гаворку немагчыма.

І гэтак да самага Нью-Йорка. Пілоту ўдаецца мяккая пасадка. Мы ўжо на зямлі. Вобраз Багародзіцы і Бога зніклі ў паднябесці. Але яшчэ доўга буду бачыць іх у сваёй уяве.

Бабуля вучыла мяне: Бог доўга-

ўсё не было, замест выкліку — паведамленне: усе мае дакументы, уся мая справа прапала, украдзена, і просьба як найхутчэй запоўніць навава патрэбныя бланкі і спешна адаслаць іх у Людвігсбург. Нашыя лагерныя сакратаркі не марудзілі, зрабілі ўсё, што вымагалася, і адаслалі. І от ў Людвігсбургу, у апошняй інстанцыі, дзе галоўны нейкі начальнік мусіць паставіць толькі свой подпіс на маіх паперах. Падпіша, значыць еду ў Амерыку, не падпіша — будзе бяда. Строгі галоўны начальнік гартае мае паперы. Я перад ім засталом. І ён раптам: "Год нараджэння? У адным месцы ў вас 1913, у іншым — 1915". Я ў разгубленасці, у перапалоху, я не заўважыў, калі запалілі бланкі, разбежкі ў даце майго нараджэння, не заўважыў памылкі. Начальнік не падпісвае маіх папераў, кідае іх мне на рукі і выходзіць на калідор. Я ўслед. Начальнік супыніўся. На руках у мяне паперы і каплюш. Высокі, глядзіць на мяне з гэтымі рэчамі зверху ўніз, а я, выпроставаючыся перад ім у сваёй просьбе, гляджу яму ў вочы — прашу, маю. Нешта адбылося ў ім ў гэты момант. Ён бярэ паперы з маіх рук і, стоячы, прыкладвае іх да сцяны, дастае аловак і пытаецца, дык якая з гэтых датаў нараджэння правільная. Я адказаў. І ён ставіць свой подпіс — я еду ў Амерыку.

Закончу гэту гутарку роляй пачуццёвасці ў пазнанні Бога, роляй мастацкай літаратуры ў спасціжэнні боскага. У мае школьныя гады найбольшы ўплыў на мяне рабіла творчасць Якуба Коласа, асабліва ягоны "Сымон-музыка". Лёс Сымона выклікаў у мяне найглыбейшыя пачуцці спачування яму. Не мог устрымацца ад слёз, чытаючы, як ён пакідаў хату, бацькоў, адчуваў сябе выгнаным. Ягоная доля мастака кранала маё сэрца. Я ведаў на памяць цэлыя раздзелы з пазям Якуба Коласа. У шматгалосым аркестры беларускай літаратуры творчасці Янкі Купалы адзін крытык адводзіў ролю бубна, творчасці Якуба Коласа — ролю скрыпкі. Сэрца маё найбольш кранала скрыпка. Між іншым у Новым запавеце сказана, што сэрца — гэта месца, дзе чалавек сустракае Бога. На габрэйскай мове сэрца азначае "унутраную сутнасць" чалавека. Я хачу сказаць, што эстэтычнае выхаванне, а ў ім — мастацкая літаратура ўдасканальваюць нас пачуццёва, бо найперш праз пачуцці мы пазнаём Бога. У філасофіі сенсуалізму ёсць такое палажэнне: нічога няма ў нашай свядомасці, чаго б не было раней у нашых пачуццях.

1999, Глен Коў, ЗША.

КОНКУРСЫ

ШЧАСЦЕ — ГЭТА НЕДАЛЁКА АД «ВАЛЬСА НАДЗЕІ» І «ШАЛЁНЫХ БАРХАНАЎ»

● Алена СПАСЮК.

“Мадэль года-2000” — пад такой назвай прайшоў у Мінску конкурс-фестываль моды, у якім удзельнічалі прадпрыемствы бытавога абслугоўвання горада. Такія мерапрыемствы былі ўжо наладжаны ў некаторых беларускіх гарадах. Пераможцы возьмуць удзел у рэспубліканскім спаборніцтве мастакоў-мадэльераў.

У мінскім конкурсе прапаноўваліся калекцыі ў намінацыях “Камфорт”, “Кар’ера”, “Адпачынак і забавы”, “Без межаў”, “Асобы выпадак”. Конкурс “Мадэль года-2000” праходзіў у Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і мастацтвазнаўства. Гледачы ўбачылі прыгожае шоу, у якім удзельнічалі не толькі манекеншчыцы, але і цыркавыя артысты.

Што ёсць мода, што ёсць прыгажосць? На гэтыя пытанні кожны мастак-мадэльер адказваў сваімі працамі. Нехта з іх выкарыстоўваў усходнія матывы, апранаў жанчын у прыгожыя стыльныя белья адзенні і закрываў твар да вачэй (“Шалёныя барханы”). Хтосьці імкнуўся на Захад і ствараў вобраз на тэму надакучлівай лялькі “Барбі” (такія ж назва калекцыі). Былі прадстаўлены на паказе шыкоўныя трыкатажныя вырабы фірмы “Белвестпрам” з загадкавай назвай “Уканіна”.

Пошук новых ідэй і вобразаў, жаданне ўпрыгожыць жыццё — асноўная мэта мадэльераў. Гэта вельмі складана, асабліва, калі гаворка ідзе не пра элітарныя Дамы мадэлей, а пра звычайныя

прадпрыемствы бытавога абслугоўвання. Каб тварыць, неабходна шмат ездзіць, бачыць, параўноўваць, выпрацоўваць і развіваць густ. Патрэбны грошы і на калекцыю: тканіну, пашыў, аплату працы манекеншчыкаў. Калі сродкаў не хапае, атрымліваецца, што два розныя мастакі выкарыстоўваюць для сваіх вырабаў адну тканіну (нават колер). І робіцца сумна. Але заўсёды ёсць людзі, якім усміхаецца лёс і якім удаецца нешта незвычайнае ў самых неспрыяльных умовах. І заўсёды знойдзецца тыя, хто ацэніць іхнія намаганні (цырк, дарчцы, быў перапоўнены гледачамі). Таму што мода і жаданне зрабіць прыгажэйшым свет і сябе ідуць побач. Вядома, што жанчына (думаецца, і мужчына таксама), якая задаволена сваёй знешнасцю і вопраткай, трошкі шчаслівейшая за тую, якой вышэйназванае не падабаецца. Можна, існуе мода, прыгожае адзенне, працуюць мастакі-мадэльеры, каб мы ўсе былі больш радаснымі, больш шчаслівымі.

Ва ўсякім разе, калекцыя “Вальс надзеі” (вясельнае адзенне), лепшая ў намінацыі “Асобы выпадак”, менавіта для гэтага і створана. Белая сукенка нявесты — акрамя чысціні, сімвал надзеі. Іншымі пераможцамі сталі: у намінацыі “Кар’ера” — калекцыя “А чаму б не” (экстравагантная вопратка для офіса), у намінацыі “Камфорт” — “Факстрот”, “Без межаў” — “Шалёныя барханы”, “Адпачынак і забавы” — “Уканіна”.

НА ЗДЫМКАХ: узнагароды лепшым мастакам; адна з самых прывабных манекеншчыц паказу; журы конкурсу, якое ўзначальваў Уладзімір БУЛГАКАЎ, а вядомы мастак-мадэльер Саша ВАРЛАМАЎ (першы справа) быў адным з суддзяў; разам — класіка і экстравагантнасць.

Фота Віктара СТАВЕРА.

ЦУД КАХАННЯ

ЭЦЮД

Ён быў юрыст, яна журналістка. Яны дагэтуль не сустраліся і не толькі не ведалі, але і не бачылі адзін аднаго, хаця вучыліся ў адным горадзе, адным універсітэце і нават, бывала, сядзелі на адной і той жа лекцыі.

Лекцыі чытаў знакаміты прафесар, запрошаны рэктаратам з вялікага акадэмічнага навуковага цэнтру, адкуль вучоны ехаў цягніком ледзь не суткі. Прафесар даражыў часам і вельмі спяшаўся: стараўся за кароткую акадэмічную гадзіну выплохнуць на бедную аўдыторыю максімум філасофскай глыбакадумнасці, не шкадуючы сябе і змучваючы студэнтаў да пацянення ў вачах.

І ўсё роўна навучальны працэс даваў збоі. Тады разумныя універсітэцкія галовы ўхапіліся за кінутую некім прапанову: хай філасофскае свяціла чытае свой курс адрозна ўсім гуманітарным факультэтам. Для лекцыяў наймалі клуб харчавікоў, адзін з самых вялікіх у горадзе, куды, апрача студэнтаў, набіралася плейма пачатковага людзі, які не столькі цікавіліся, бо не разумеў, пра што тут кажуць, колькі вытарэшчвалі вочы на незвычайнага выкладчыка-разумніка. Народ дзівіўся: гаворыць чалавек быццам на роднай мове, а што тут да чаго — сучасная цемра. І ўсё ж прыходзілі, слухалі. Для паслярэвалюцыйнай народнай масы гэта было ў навіну — паслухаць, што кажуць адукаваныя людзі.

Дык дзе ж ты каго ў такой таўкуцы заўважыш? Аднак ім, відаць, было наканавана ўбачыць адно аднаго. Гэта здарылася раптам. Погляды сустрэліся, і іх было ўжо не адвядзі. Самі ж яны, пакуль яшчэ розум не ачунаў ад філасофскага гіпнозу, не маглі ніяк усядоміць, што вочы ўжо дамовіліся пра сустрэчу.

Яны не здзівіліся, калі адначасова падышлі да выхаду і загаманілі, як старыя знаёмыя. І зусім не пра філасофію.

Яны доўга хадзілі па вуліцах, пакуль не заўважылі, што амаль нікога, акрамя іх саміх, не відаць. На ўсходзе пачало днець, а яны ўсё не маглі нагаварыцца.

Так прыйшло каханне. Моцнае і безагляднае.

Яны ажаніліся і праз гады заставаліся закаханымі. Нават калі здарылася здрада... Але пасля кароткай сваркі іх каханне разгарэлася з новай сілай.

Яны разумелі: іх каханне — іх лёс. Яны тлумачылі кожны сабе і адно аднаму: у жыцці надараецца ўсякае. І мімалетныя памылкі не ўспрымалі як канец шчаслівага жыцця. Яны прывыклі дараваць, бо чалавеку ўласціва памыліца. Тое ведалі яшчэ старажытныя рымляне.

Нарадзілі яны двух сыноў і любілі іх бацькоўскай любоўю. Кожны па-свойму.

— У цябе пракурорскі нораў, — мякка наракала яна, — гэтак ужо тваё спартанскае выхаванне... Дзеці ласкі не ведаюць.

— Што рабіць, — адгаворваўся ён, — такі ўжо я. А мужыкі ўсё ж мусяць быць мужыкамі. Зрэшты, у цябе сентыментальнасці зашмат, мая ўжо залішняй будзе.

Ішло жыццё. Здараліся нягоды, але ўвогуле ў сям’і панавалі мір і згода. Праўда, усё даўжэйшымі рабіліся прамежкі паміж яе, раней штодзённымі, пытаннямі:

— Ты мяне кахаеш?.. Ёй патрабаваўся гучны адказ, і ён разумеў, што ў ёй жыве надзённая патрэба чуць ягонае: “Так... Вядома...”

Або атрымаць шчырыя цёплыя пацалункі. І абавязкова ў вусны.

Кахалі яны сапраўды адно аднаго па-ранейшаму! Пэўна, кахалі. Гэта не было страснае юнацкае каханне, калі толькі адно пытанне: ці кахаеш ты? — кідала іх у абдымкі. Гэта была цесная звязка, шматгадо-

вае зліццё душ, спакойнае, роўнае гарэнне, якое выпраменьвала мяккае цяпло, без чаго жыццё абодвух ужо не ўяўлялася, страціла б сэнс.

Ягоны характар, цвёрды, мулкі, у многім прадрыкаваны прафесіяй, к канцу службы ва ўстановах права-суддзя неяк усё больш заклінаўся на ўсемагутнасці юстыцыі. Служэнне Богу, татэму законнасці сталася для яго рэлігіяй, і нават выхад на пенсію ніяк не паўплываў на ягонае жыццё і лад мыслення.

Ён быў нязменна ранейшы, нешматслоўны, рашучы, што, мабыць, не зусім характэрна ў старасці. Бо старасць, трэба сказаць, абавязкова штурхае чалавека ці то да зацятай упартасці, ці то да празмернай уступлівасці.

Ягонае ж воля заўсёды падпарадкоўвалася спакойнай сіле розуму, які не здраджваў яму і ў пажылым веку.

І тут здарылася тое, што не магло не здарыцца ў шанюўным узросце. Яму зрабілася кепска. Зусім кепска.

Яна была ў роспачы. — Ну што, любая, — нечакана і да незвычайнасці мякка сказаў ён ёй. — Усяго хапіла ў жыцці: і шчасця, і бяды. Пара прыйшла развітвацца. Ніхто не жыве вечна... Ты больш патрэбная нашым дзецям, нашым унукам. І лепш, што адыходжу першым я.

Яна замахала на яго: — Не, не... Нам яшчэ не час. — Яна стрымлівала слёзы, а голас яе дрыжэў. — Не пакідай мяне. Пойдзем разам, пакачай пакуль...

Ён быццам не чуў: — За ўсё мае грахі, што былі і пра якія толькі думалася, прабач. Адна цяпер мая турбота — без мяне стане табе нятуглы і самотна, хаця ў жыцці нашым з табой і без таго размоў было небагата. Мая віна, даруй мне і за гэта...

— Дарагі, не адыходзь. Мы з табой яшчэ нагутарымся, я пастараюся, я.

Ён заплюшчыў вочы, хацеў павярнуцца з боку, што заняме, на спіну, але яна з усіх сваіх слабых жаночых сіл трымала яго тварам да сябе.

Свядомасць у яго то цмянела, то прасвятлялася, зноў правальвалася, як раптам ён пачуў выразны загад:

— Ты не маеш, не маеш права зараз памерці. У цябе на зямлі засталіся яшчэ не зробленыя справы. — Гэта яна, сабраўшыся, загаварыла ягонай службовай мовай.

Ён з цяжкасцю расплюшчыў вейкі. У галаве нешта заскрыгатапа, а цела змякла.

...Усю ноч яна размаўляла з ім, інтуітыўна выцягваючы аднекуль з памяці юрыдычныя тэрміны, выразы — усю ягоную казуістыку.

...Зімовая раница засцігла яе каля мужавай пацелі. Ледзьве не беспрытомная, з нападзуплюшчанымі вачыма, яна машынальна паўтарала:

— Ты не маеш права, ты не маеш права не жыць...

Ужо ні ў што не верачы, яна паспрабавала прыўзняцца і кінула апошні адчайны позірк на яго.

Яна ўбачыла... ці ёй падалося?.. Не, сапраўды ўбачыла ягоныя ясныя позірк у адказ, як тады, на лекцыі, пры першай сустрэчы. Вусны ягоныя расунуліся ў пяшчотнай усмешцы, прашапталі:

— Добрай раницы, любая. Яшчэ пажывём?..

...Мне гэтая гісторыя здаецца раз-пораз ці то легендай, ці то праўдай. Адно ведаю: кожны дзень бачыў тую старую парачку, якая паволі шпацыравала штовечар па алеі бульвара Луначарскага ў Мінску. Іх сусед, мой знаёмы, гаварыў, што абодвум ужо за дзевяноста.

На жаль, даўнавата ўжо яны мне не сустракаюцца.

Раальд ЛЕВІН.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства “Радзіма”).

РЭДАКЦЫЯ:

Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛІЦЕНАК.
Адказны сакратар
Таццяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела —
член рэдаклегіі
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнікі
Юрась ЛЯШКЕВІЧ,
Леанід МАРАКОЎ.
Спецыяльныя карэспандэнты
Нэлі ПРЫВАЛАВА,

Віктар СТАВЕР.
Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

НАШ АДРАС: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: (+375-17) 213-31-97 (тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтарскі матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 1 828 экз.
Зак. 637.

Падпісана да друку 6.3.2000 г. у 12.00.

Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку». (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).